

Liikearvon arvonalentumistestauksen IAS 36:n mukaisten raportointisäännösten noudattaminen Helsingin pörssissä listatuissa yhtiöissä vuosina 2007-2011

Laskentatoimi
Maisterin tutkinnon tutkielma
Terhi Valjakka
2013

Tekijä Terhi Valjakka

Työn nimi Liikearvon arvonalentumistestauksen IAS 36:n mukaisten raportointisäännösten noudattaminen Helsingin pörssissä listatuissa yhtiöissä vuosina 2007-2011

Tutkinto Kauppatieteiden maisterin tutkinto

Koulutusohjelma Laskentatoimi

Työn ohjaaja Lasse Niemi

Hyväksymisvuosi 2013

Sivumäärä 70

Kieli Suomi

Tiivistelmä

Tutkimuksen tavoitteet Tämä tutkimus selvittää sitä, kuinka kattavasti Helsingin pörssissä listatut yhtiöt ovat noudattaneet vuosina 2007-2011 IAS 36 -standardin mukaisia raportointivaatimuksia liikearvon arvonalentumistestauksesta. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan raportointivaatimusten noudattamisen ajallista kehitystä, sekä pyritään löytämään raportoinnin laadun ja yritys kohtaisten ominaisuuksien välisiä tilastollisia yhteyksiä.

Aineisto ja menetelmä Tutkimuksen käytettiin kohdeyhtiöinä 10 sellaista Helsingin pörssissä listattua yhtiötä, jotka ovat tarkasteluajanjaksolla raportoineet tilinpäätöksissään eniten liikearvoa suhteessa taseensa loppusummaan. Raportoinnin laadun ja ajallisen kehityksen tutkimiseksi kohdeyhtiöiden tilinpäätöstiedot pisteytettiin tarkasteluajanjaksolta IAS 36 -standardin vaatimien raportointielementtien osilta vuosittaisiksi pisteindekseiksi. Pisteindeksin sekä yritysten tilinpäätöstietojen perusteella aineistosta muodostettiin lineaarinen regressiomalli, jossa raportoinnin laadun mittarina käytettiin yritys kohtaista pisteindeksiä.

Tulokset Tutkimustulosten mukaan yritys kohtainen pisteindeksi on kasvanut kohdeyhtiöillä vuodesta 2007 vuoteen 2011, mikä kertoo raportoinnin kasvaneesta laadusta tarkasteluajanjakson alusta loppuun. Tilastollisesti merkitseviä tekijöitä raportoinnin laadulle olivat yhtiön ulkomaalaisomisteisuus (positiivinen kerroin) ja kannattavuus (negatiivinen kerroin). Lisäksi raportointivuoden ja raportoinnin laadun välillä havaittiin vahva positiivinen tilastollinen merkitsevyys, mikä indikoi raportoinnin laadun parantuneen ajallisen kehityksen myötä.

Avainsanat liikearvo, raportoinnin laatu, IAS 36, IFRS, arvonalentuminen, arvonalentumistestaus, raportointi

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkimuksen taustaa ja motivaatio tutkimukselle	1
1.2	Tutkimuksen tavoite	2
1.3	Tutkimuksen rakenne ja toteutus.....	4
2	LIKEARVO JA LIKEARVON ARVONALENTUMISTESTAUS IFRS 3:N MUKAAN.....	6
2.1	Liikearvon käsite ja syntyminen.....	6
2.1.1	Liiketoimintakokonaisuus	7
2.1.2	Liikearvo	7
2.2	Liikearvon arvonalentumistestaus.....	8
2.2.1	Omaisuserien arvonalentumistestaus yleisesti	8
2.3	Erytisvaatimukset liikearvon arvonalentumistestaukselle.....	11
2.3.1	Liikearvon kerrytettävissä olevan rahamäärän vertaaminen CGU:n kirjanpitoarvoon.....	11
2.3.2	Liikearvon valuaatiomallit	13
2.3.3	Arvonalentumisen havaitseminen	14
2.3.4	Arvonalentumiskirjauksen peruminen	15
2.4	Raportointivaatimukset.....	17
2.5	IFRS:n ja US GAAPin väliset erot liikearvon arvonalentumistestauksessa	20
3	AIEMPI TUTKIMUS	21
3.1	Liikearvo ja raportoinnin laatu	22
3.2	Arvonalentumisten ennustaminen ja arvorelevanssi	23
3.3	Liikearvoraportointi.....	26
4	TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSAINEISTO	28
4.1	Tutkimusmenetelmä	28
4.2	Pisteindeksi.....	29
4.3	Selittävät tekijät.....	31
4.4	Aineistoa kuvaavat tunnusluvut	35

5	EMPIIRISET TUTKIMUSTULOKSET	38
5.1	Tilinpäätösten pisteindeksi	38
5.2	Regressioanalyysi	44
5.3	Keskustelua tutkimustuloksista	50
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	58
	LÄHTEET	61
	LIITTEET	66
	LIITE 1: KOHDEYHTIÖIDEN TOIMIALALISTAUS.....	66

KAAVIOT

Kaavio 1: Kohdeyhtiöiden ominaisuuksien muutoksia 2007-2011, %.....	43
---	----

KUVIOT

Kuvio 1: Arvon alentumistestaus IAS 36 -standardin mukaan (mukailtu Ernst & Young, 2010).....	16
---	----

TAULUKOT

Taulukko 1: Kuvailevat tilastolliset tunnusluvut.....	36
Taulukko 2: Kohdeyhtiöiden ominaisuuksia.....	37
Taulukko 3: Pisteindeksit.....	40
Taulukko 4: Tutkittavien ominaisuuksien pisteytysperusteet.....	41
Taulukko 5: Korrelaatiot.....	46
Taulukko 6: Regressiomallin tulokset.....	48
Taulukko 7: Oikaistun regressiomallin tulokset.....	49

KÄYTETYT LYHENTEET

CGU = Cash-generating Unit

Fiva = Finanssivalvonta

IAS = International Accounting Standards

IASB = International Accounting Standards Board

IFRS = International Financial Reporting Standards

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen taustaa ja motivaatio tutkimukselle

Pakollinen siirtyminen IFRS-tilinpäätösstandardiston (*International Financial Reporting Standards*) piiriin vuonna 2005 aiheutti Helsingin pörssissä listautuneille yrityksille muutoksia liikearvon kirjanpitokäsittelyyn suhteessa kirjanpitolakiin. Aikaisemmin oli sallittua noudattaa kirjanpitolakia, jonka mukaan taseeseen aktivoitu liikearvon hankintameno tuli poistaa enintään viiden vuoden kuluessa suunnitelman mukaisin poistoin, tai mikäli vaikutusaika oli tätä pidempi, vaikutusaikanaan, kuitenkin korkeintaan 20 vuoden kuluessa (KPL 5 luku 9§). IFRS-standardiston mukaan liikearvosta ei enää tehdä suunnitelman mukaisia poistoja, vaan liikearvon käypää arvoa testataan vähintään vuosittain arvonalentumisen varalta (IFRS 3). Vaikka arvonalentumistestaus ei osoittaisikaan arvonalentumista eikä siten johtaisi arvonalentumiskirjaukseen, yritysten on silti raportoitava testauksesta omaisuuserien arvonalentumisesta sääntelevän IAS 36 -standardin (*International Accounting Standard*) vaatimalla tavalla. IFRS-standardit julkaisseen IASB:n (*International Accounting Standards Board*) viitekehyksen mukaan standardien tarkoitus on parantaa erityisesti tilinpäätösten relevanssia sekä luotettavaa esitystapaa (IASB 2008).

Finanssivalvonnan (Fiva) IFRS-tilinpäätösvalvonnan vuonna 2011 julkaiseman tiedotteen (Finanssivalvonta 2011) mukaan IAS 36 -standardin noudattamisessa on kuitenkin edelleen selkeitä puutteita. IAS 36:n mukaan testaukseen liittyen tulisi julkaista esimerkiksi alentumiskirjaukseen liittyvät syyt sekä laskentaan käytetty menetelmä, sekä ennusteiden perusteena olevat oletukset (esim. diskonttauskorko). Fivan mukaan erityisesti näiden tietojen puutteellisuus nousi valvonnassa esille. Puutteellisuus saattaa vaikuttaa tilinpäätösinformaation käyttäjien mahdollisuuteen arvioida yrityksen kykyä hyödyntää liikearvoa, sekä vaikeuttaa ymmärtämään liikearvon tulevaisuuden tulontuottamiskykyä. Lisäksi eroavaisuudet raportoinnin laajuudessa ja yksityiskohtaisuudessa saattavat vaarantaa tilinpäätöstietojen vertailtavuutta.

Investointipankki Houlehan Lokeyn julkaisema liikearvon arvonalentumisesta tehty tutkimus The European Goodwill Impairment Study 2011-2012 (Houlehan Lokey 2011) tutki Euroopan 600 suurimman STOXX Europe 600 Indexissä listattujen yhtiöiden liikearvon arvonalentumisia vuoden 2010 tilinpäätöksissä. Tutkimuksessa havaittiin, että arvonalentumiset olivat alhaisimmat mitä vuodesta 2006 alkaneiden vuosittaisten tutkimusten aikana oli koskaan havaittu. Lisäksi havaittiin, että yhteensä 60 % kaikista arvonalentumiskirjauksista tehtiin kolmella toimialalla. Nämä toimialat olivat pankki, energia ja telekommunikaatio. Liikearvon kohdalla puhutaan siis niin suhteellisesti kuin absoluuttisestikin erittäin suurista tase-eristä.

Akateemisella puolella käyvän arvon laskentaa soveltava liikearvon arvonalentumistestaus on ollut paljon tutkittu aihe (esim. Li et al., 2011; Wyatt, 2005; Ojala 2007). Aihetta on tutkittu monelta eri näkökannalta, mutta suurin osa tutkimuksista pyrkii selvittämään, ovatko IASB:n tavoitteet IFRS-standardeille saavutettu. Toisin sanoen tutkimuksen kohteena on usein ollut, onko siirtyminen liikearvosta tehtävistä suunnitelman mukaisista poistoista arvonalentumistestaukseen lisännyt tilinpäätöstietojen relevanttiutta ja parantanut esitystapaa (kattavuus, ei materiaalisia virheitä, neutraalius) (kts. esim. Horton ja Serafeim, 2010; Boulerne ja Sahut 2010; Hultzen et al., 2011). Tätä näkökulmaa sivuten on tutkittu myös arvonalentumiskirjauksien syitä (esim. Hayn ja Hughes, 2006; Li et al., 2011; Saastamoinen ja Pajunen, 2012), kuinka yritykset käytännössä suorittavat arvonalentumistestauksia (esim. Comiskey ja Mulford, 2010; Petersen ja Plenborg, 2010), ja sitä, miten arvonalentumiskirjaukset vaikuttavat yrityksen arvoon (esim. Paananen, 2008; Schultze ja Weiler, 2010; Hamberg et al., 2010). Näihin kysymyksiin läheisesti liittyy myös kysymys siitä, jättävätkö standardit liikaa johdolle liikaa harkinnanvaraisuutta estimaattien käyttöön, ja luovatko ne siten mahdollisuuden tuloksen manipulointiin.

1.2 Tutkimuksen tavoite

Aiemmassa akateemisessa tutkimuksessa vähemmälle huomiolle on jäänyt arvonalentumistestauksen käytäntö ja siihen liittyvät raportointivaatimukset. Ottaen huomioon johdolle annetun harkinnanvaraisuuden sekä vahvan subjektiivisen lähtökohdan arvonalentumistestauksen suorittamisessa ja tuloksenmanipuloinnin mahdollisen olemassaolon on tärkeää selvittää kuinka hyvin raportointivaatimuksia on noudatettu.

Tämän tutkimuksen tavoite on selvittää,

Tutkimuskysymys 1: Kuinka kattavasti Helsingin pörssissä vuosina 2007-2011 noteeratut yritykset ovat noudattaneet IAS 36-standardin mukaista ohjeistusta liikearvon arvonalentumistestauksen raportoinnista, ja

Tutkimuskysymys 2: Kuinka ajallinen kehitys on vaikuttanut raportointisäännösten noudattamiseen

Tutkimuskysymykseen pyritään saamaan vastaus tarkastelemalla taseessaan liikearvoa raportoineiden yritysten tilinpäätöksistä liikearvon arvonalentumistestaukseen liittyviä raportointielementtejä ja siten määrittämään, täyttävätkö tilinpäätökset IAS 36:n määrittelemät raportointivaatimukset. Tutkittavat elementit määräytyivät IAS 36 -standardin mukaisten raportointisäännösten perusteella sisältäen Fivan valvontaraportissa havaitsemat puuttuvat elementit, sekä liikearvon arvonalentumistestauksesta aiemmin tehdyn tutkimuksen perusteella. Tutkittaviksi elementeiksi valittiin näiden tietolähteiden pohjalta tehdyt arvonalentumiset, rahavirtaa tuottavien yksiköiden määritelmä, rahavirtaa tuottaville yksiköille allokoitu liikearvo, käytetty valuaatiomalli, diskonttauskorko, kasvuprosentti, olennaiset oletukset, verotekijä, käytetyt tietolähteet, ennusteiden kattama aika, liikearvolle suoritettu herkkyysanalyysi, olosuhteet tehdyille arvonalentumisille, muutokset olennaisissa oletuksissa ja muissa parametreissa, sekä syyt muutoksille. Tutkimuksessa ei ole tarkoitus selvittää annettujen tietojen paikkansapitävyyttä, ainoastaan vaadittujen tietojen olemassaolo. Mittarina säännösten noudattamiselle käytettiin kohdeyritysten tilinpäätöksille laskettavaa vuosittaista pisteindeksiä.

Raportointisäännösten vuosittaisen noudattamisen ja kehityksen lisäksi tässä tutkimuksessa pyrittiin selvittämään sitä,

Tutkimuskysymys 3: Vaikuttavatko yrityskohtaiset erot säännösten noudattamiseen

Tutkimus antaa tilinpäätösinformaation käyttäjille (esim. sijoittajat ja analyytikot) lisäymmärrystä liikearvoon sisältyvästä informaatiosta yrityksen tulevaisuuden näkymiä ajatellen, sekä auttaa ymmärtämään arvonalentumiskirjausten taustalla vaikuttavia tekijöitä. Lisäksi tutkimus antaa standardien tekijöille lisätietoa raportointivaatimusten

noudattamisesta ja mahdollisesta tarpeesta julkaista tarkempaa ohjeistusta, jotta yritysten olisi mahdollista noudattaa vaatimuksia tarkemmin.

1.3 Tutkimuksen rakenne ja toteutus

Tutkimusaineistoksi valittiin vuosina 2007-2011 Helsingin pörssissä noteerattuja niitä yrityksiä, jotka ovat raportoineet taseessaan liikearvoa. Tutkimukseen valittiin näistä yrityksistä kymmenen suhteellisesti taseen loppusummaan nähden eniten liikearvoa raportoinutta yritystä. Tutkimusajanjaksoksi valittiin vuodet 2007-2011. Valintaan vaikuttivat IFRS-säännösten pakollisen käyttöönoton jälkeinen ajankohta sekä valittujen tutkittavien yritysten tilinpäätöstietojen saatavuus.

Jotta tutkimuskysymyksiin pystyttäisiin vastaamaan mahdollisimman kattavasti, tutkimusaineistolla suoritettu tutkimus on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa tutkittavien yritysten IFRS-säännösten mukaisten vaatimusten noudattamista havainnollistettiin muuttamalla tilinpäätöstiedot kvantitatiiviseen muotoon pisteittämällä tilinpäätökset. Tällä tavoin pystyttiin vastaamaan tutkimuskysymyksiin 1 ja 2 koskien sitä, kuinka tarkkaan liikearvon arvonalentumistestaukseen liittyviä raportointivaatimuksia oli noudatettu, ja kuinka vaatimusten noudattaminen on muuttunut ajan myötä. Tutkittavat tekijät, eli IFRS-standardien mukaiset raportointivaatimukset, poimittiin kohdeyritysten tilinpäätösmateriaalista (tilinpäätökset, vuosikertomukset, liitetiedot) yritysten Internet-sivuilta. Pisteytyksen myötä saatiin jokaiselle tilinpäätökselle pisteindeksi joka kuvastaa sitä, kuinka tarkasti kukin tilinpäätös sisältää IAS 36-standardin asettamat raportointivaatimukset. Havaintojen (pisteetyt tilinpäätökset) lukumääräksi muodostui tarkastelukaudella 48 havaintoa. Tutkimuksessa havaittiin, että raportointisäännösten noudattaminen on parantunut huomattavasti vuodesta 2007 vuoteen 2011, mistä kertoo pisteindeksin keskiarvon kasvu. Raportointisäännösten noudattamisessa voidaan kuitenkin edelleen havaita puutteita erityisesti rahavirtaa tuottavien yksiköiden määrittelyjen osalta sekä puutteellisten vero- ja korkoelementtien osalta. Lisäksi havaittiin, että liikearvolle suoritettujen herkkyyksianalyysien tulokset olivat usein epäselkeitä, ja etenkin tarkastelujakson alkupuolella varsin epäkattavia. Yksikään kohdeyhtiö ei täyttänyt kaikkia vaadittavia säännöksiä liikearvoraportoinnissaan koko tarkasteluajanjaksolla. Pisteindeksin tarkemmat tulokset on esitelty kappaleessa 5.1 (Taulukko 3).

Toisessa vaiheessa tutkimusaineistosta rakennettiin lineaarinen regressiomalli, jossa selitettävänä tekijänä käytettiin yritysten tilinpäätöksille laskettua vuosittaista pisteindeksiä. Regressiomallin avulla pyrittiin tarkastelemaan pisteindeksin ja yrityskohtaisten tekijöiden mahdollisia tilastollisia yhteyksiä. Mallin avulla pyrittiin siis saamaan vastauksia tutkimuskysymykseen 3 koskien yrityskohtaisten tekijöiden ja raportointisäännösten noudattamisen välistä yhteyttä. Selittäviksi tekijöiksi aiemman tutkimuksen perusteella valittiin yrityksen koko, liikearvon suhteellinen osuus taseessa, ulkomaalaisomisteisuus, kannattavuus, tehdyt arvonalentumiset sekä raportointivuosi. Tietokantana regressioanalyysissä käytetyille selittäville tekijöille käytettiin Orbis-tietokantaa lukuun ottamatta ulkomaalaisomistajien suhteellista määrää, jonka tiedot poimittiin Euroclear Finlandin raportointityökalulla. Regressiomallin tuloksina tilastollisesti merkitsevinä tekijöinä raportoinnin laadulle (pisteindeksi) olivat yrityksen ulkomaalaisomisteisuus, kannattavuus, sekä raportointivuosi.

Tutkimus etenee johdannon jälkeen seuraavasti: Tutkimuksen toisessa kappaleessa tutustutaan liikearvon tilinpäätösraportoinnin normipohjaan. Normistosta esitellään oleellisilta osin IFRS 3- ja IAS 36 -standardit. Tarkemmassa käsittelyssä on ensin omassa kappaleessaan liikearvon käsite ja liikearvon syntyminen, sekä liikearvon kirjaaminen taseeseen liikearvon muodostumishetkellä. Samalla tehdään katsaus IASB:n lähtökohtaisiin tavoitteisiin muutoksille liikearvon tilinpäätöskäsittelyssä. Normipohjan esittely jatkuu omassa alakappaleessaan liikearvon arvonalentumistestaukseen liittyvien määräysten esittelyllä. Kappaleessa tutustutaan liikearvon arvonalentumistestaukseen prosessina, sekä testaukseen liittyviin raportointivaatimuksiin tarkastellen erityisesti IAS 36:n sisältöön. Lisäksi tarkastellaan lyhyesti IFRS- ja US GAAP -standardistojen välisiä eroja liikearvon arvonalentumistestauksen näkökulmasta. Normipohjan esittelyn jälkeen kolmannessa kappaleessa tehdään katsaus aiempaan akateemiseen tutkimukseen koskien liikearvon tilinpäätöskäsittelyä sekä raportoinnin laajuuden merkitystä koskien tilinpäätöstietojen käytettävyyttä. Raportoinnin laatu tämän tutkimuksen näkökulmasta on ainakin tiettävästi ainoa lajissaan, joten täysin vastaavaa tutkimusmateriaalia ei löytynyt. Aiemman akateemisen tutkimuksen esittelyn jälkeen esitellään tutkimusmenetelmä ja tutkimusaineisto. Tutkimuksen viidennessä kappaleessa tarkastellaan tutkimuksen empiirisiä tuloksia sekä tuloksien suhdetta aiempiin tutkimustuloksiin. Samalla luodaan katsaus tulosten implikaatioihin standardienasettajien ja sijoittajien sekä yritysten muiden

sidosryhmien kannalta. Tutkimuksen päättää tutkimuksen yhteenvetokappale, jossa luodaan vielä kokoava katsaus tutkimuksen lähtökohtiin ja tuloksiin sekä näiden merkitykseen laskentatoimen ja sijoittajainformaation näkökulmasta, ja tarkastellaan tutkimukseen liittyviä rajoitteita sekä mahdollisia jatkotutkimuksen kohteita.

2 LIIKEARVO JA LIIKEARVON ARVONALENTUMISTESTAUS IFRS 3:N MUKAAN

Liikearvon tilinpäätöskäsittelystä ohjeistetaan IASB:n julkaisemissa IFRS 3 -standardissa ”Business Combinations” ja IAS 36 -standardissa ”Impairment of Assets”. IFRS 3 -standardin julkaisu on osa yhteistyötä eurooppalaisen ja yhdysvaltalaisen sääntelypohjan yhtenäistämiseksi. IFRS 3:n ensimmäinen versio julkaistiin vuonna 2004, ja nykyisin voimassa oleva versio vuonna 2007 yhteistyössä Yhdysvaltojen IASB:n eli FASBin (*Financial Accounting Standards Board*) kanssa, joka julkaisi oman vastaavan standardinsa koskien liikearvon arvonalentumistestausta.

IFRS 3 säätelee hankittujen, hankkijan määräysvallan ulkopuolisten liiketoimintakokonaisuuksien tilinpäätöskäsittelyä (IFRS 3, A136, 1). Kuten muidenkin IFRS-standardien, IFRS 3:n tavoite on parantaa tilinpäätöstietojen relevanssia, reliabiliteettia ja vertailtavuutta (IFRS 3, A133, IN4). Keskeisimmät tavoiteltavat ominaisuudet ovat tilinpäätöstietojen relevanttius ja luotettava esitystapa. Tiedon voidaan sanoa olevan relevanttia, kun sillä on ennustettava tai vahvistettava arvo. Luotettavaan esitystapaan kuuluu se, että tieto on kattavaa ja neutraalia, eikä sisällä materiaalisia virheitä (IASB 2008).

2.1 Liikearvon käsite ja syntyminen

IFRS 3:n mukaan liikearvoa syntyy liiketoimintakokonaisuuden hankinnan yhteydessä (IFRS 3, A135, IN10). Liikearvo tulee kohdistaa sille yksittäiselle omaisuuserälle, josta liikearvon koetaan muodostuvan. Jos tällaista yksittäistä omaisuuserä ei voida havaita, liikearvo tulee kohdistaa rahavirtaa kerryttävälle yksikölle (*a cash-generating unit, CGU*) tai yksikköryhmille. Seuraavassa tarkastellaan tarkemmin liiketoimintakokonaisuuteen ja

liikearvoon liittyviä määritelmiä, ja tutustutaan liikearvon tilinpäätöskäsittelyyn hankinnan yhteydessä.

2.1.1 Liiketoimintakokonaisuus

Liiketoimintakokonaisuuden hankinta voidaan määritellä usealla eri tavalla, mutta yleisesti tällaisena tapahtumana pidetään tilannetta, jossa hankkiva osapuoli saa määräysvallan hankittavasta liiketoimintakokonaisuudesta tai -kokonaisuuksista (IFRS 3, A154, B5). Liiketoimintakokonaisuus määritellään kokonaisuudeksi, jolla on tietyt prosessit, joilla se pystyy jalostamaan taloudellisia resurssejaan hyödyntäen tuottamaan tulosta omistajille tai muille jäsenille joko osinkojen, kustannussäästöjen tai muiden taloudellisten hyötyjen muodossa. Liiketoimintakokonaisuuden ei kuitenkaan tarvitse itsessään muodostua kaikista niistä resursseista tai prosesseista joita tuloksen aikaansaamiseksi tarvitaan, vaan tulos voi syntyä myös liiketoimintojen integraation myötä. (IFRS 3, A155, B7-B8)

2.1.2 Liikearvo

Liiketoimintakokonaisuuden hankkijan tulee kirjata liikearvoksi se osa käyvälle arvolle muunnetusta hankintahinnasta, jota ei voida kohdistaa millekään hankitun liiketoimintakokonaisuuden käyvällä arvolla mitatulle tase-erälle (IFRS 3, A143, 37; A142, 32). Mikäli hankinta tapahtuu ilman korvausta, käytetään ”hankintahintana” hankkijan osuutta hankittavassa kokonaisuudessa hankintapäivän käypään arvoon muunnettuna (IFRS 3, A164, B46). Määritelmätasolla liikearvon voidaan katsoa muodostuvan niistä tulevaisuudessa taloudellista hyötyä tuottavista liiketoimintakokonaisuuden hankkimisen yhteydessä saaduista omaisuuseristä, joita ei voida erikseen määrittää tai havaita (IFRS 3, A152). Tällaiseksi omaisuuseräksi voidaan määritellä erä, joka ei ole erikseen irrotettavissa kokonaisuudesta johon se kuuluu, eikä sitä näin ollen voi esimerkiksi myydä, siirtää, vaihtaa tai lisensoida. Lisäksi omaisuuserä ei perustu sopimusoikeudelliseen juridiseen oikeuteen huolimatta siitä, voiko näitä oikeuksia siirtää kokonaisuuden ulkopuolelle. (IFRS 3, A152) On tärkeää huomata, että standardin mukaan yhden omaisuuserän tai -ryhmän hankkiminen ei muodosta liiketoimintakokonaisuutta. Tällaisen hankinnan yhteydessä ei voi muodostua liikearvoa. (IFRS 3, A136, 2b)

Alkuperäisen hankinnan aikana hankkijan tulee kirjata tilinpäätökseensä perustiedot hankinnasta, sisältäen tiedot hankitusta yhtiöstä, osuudesta, ja hankinnan vastikkeesta.

Liikearvosta hankkijan on raportoitava selvitys niistä kvalitatiivista tekijöistä, jotka muodostavat liikearvon. Näitä ovat esimerkiksi synergiaedut ja aineettomat omaisuuserät. Lisäksi on annettava selvitys siitä liikearvon määrästä, jonka voidaan arvioida tulevan verovähennettäväksi. (IFRS 3, A171, B64(e), (f), (k)) Hankkijan tulee myös selvittää joko jokaisen materiaalisen liiketoimintakokonaisuuden tai -kokonaisuusryhmien osalta liikearvon kirjanpitoarvo raportointikauden alussa ja lopussa. Tässä selvityksessä tulee käydä ilmi liikearvon arvonalennusten bruttomäärä sekä kumulatiivinen summa niin raportointikauden alussa kuin lopussa, kauden aikana kirjattu uusi liikearvo, IAS 36:n mukainen raportointikauden liikearvon arvonalentuminen, sekä raportointikauden aikaiset mahdolliset muutokset liikearvon kirjanpitoarvossa. (IFRS 3, A175, (d)i-viii)

2.2 Liikearvon arvonalentumistestaus

IFRS 3:n mukaan liiketoimintakokonaisuuden hankkijan tulee esittää tilinpäätöksissään raportointikaudella tai raportointipäivän ja tilinpäätöstietojen julkistamispäivän välisellä ajalla tehdyistä hankinnoista sellaiset tiedot, joiden perusteella tilinpäätöstietojen käyttäjä voi arvioida hankinnan luonnetta ja taloudellisia seurauksia. (IFRS 3 IN13) Seuraavassa käsitellään liikearvon arvonalentumistestaukseen liittyvät määritelmät, sekä käydään tarkemmin läpi arvonalentumistestauksen prosessina. Tämän jälkeen tutustutaan IFRS- ja IAS -standardien asettamiin raportointivaatimuksiin koskien liikearvon arvonalentumista.

2.2.1 Omaisuuserien arvonalentumistestaus yleisesti

Liikearvon arvonalentumista tulee testata vuosittain (IAS 36, A862, 10(b)). Arvonalentumista tulee testata IAS 36 -standardin mukaan joko omaisuuseräkohtaisesti, tai mikäli yksittäistä omaisuuserää ei voida eritellä, testaus tulee tehdä sille rahavirtaa tuottavalle yksikölle (a *cash-generating unit*, jatkossa CGU) johon omaisuuserä kuuluu. Omaisuuseräkohtaista tulevaisuuden tulontuottamiskykyä ei voida katsoa määritettävän, mikäli yksittäisen omaisuuserän käyttöarvon ei voida estimoida olevan lähellä kyseisen omaisuuserän käypää arvoa, tai mikäli kyseisen omaisuuserän tuottamat rahavirrat eivät ole lähes suurimmaksi osin itsenäisiä muiden omaisuuseristä. (IAS 36, A872, 67)

Cash-generating Unit, CGU

Vapaasti suomennettuna ”rahavirtaa kerryttävä yksikkö” on pienin mahdollinen havaittavissa oleva omaisuuserien ryhmä, joka aikaansaa yritykselle sellaisia rahavirtoja,

joiden muodostuminen on suurimmaksi osin itsenäinen suhteessa muihin omaisuuseriin tai omaisuuserien ryhmiin. (IAS 36, A861, 6). Rahavirrat voivat olla käteisen lisäksi myös muita rahanarvoisia vastineita, jotka yritys saa ulkopuoliselta toimijalta. Rahavirtojen itsenäisyyttä arvioitaessa yrityksen tulee ottaa huomioon useita eri tekijöitä. Tällöin tulee huomioida esimerkiksi se, kuinka yhtiön johto valvoo kyseistä yksikköä ja tekee päätöksiä yksikön operatiivisen toiminnan varoista ja toiminnan jatkamisesta. Esimerkkeinä tällaisista itsenäisistä yksikäistä standardi mainitsee tuotantolinjan tai maantieteellisen alueen toiminnot. (IAS 36, A873, 69) Rahavirtaa kerryttävä yksikkö tulee määritellä raportointikaudesta toiseen johdonmukaisesti samantyyllisille omaisuuserille tai omaisuuseräryhmille, mikäli muutosta ei voida perustella (IAS 36, A873, 72). Liikearvo voidaan kohdistaa yksittäiselle omaisuuserälle, mutta liikearvon ei voida itsessään katsoa muodostavan CGU:ta, sillä se ei kykene itsenäisesti aikaansaamaan rahavirtoja (IAS 36, A876, 81). Koska CGU:ille on asetettu vaatimuksena yhteys yrityksen operatiiviseen johtamiseen, liikearvolle tehtävä arvonalentumistestaus tulee tehdä sellaisella tasolla, että testaus kuvastaa yritysjohtoon tapaa johtaa ja hallita yrityksen toimintoja. (IAS 36, A876, 82)

Arvonalentumistestausta varten yrityksen täytyy allokoida liikearvo sille rahavirtaa tuottavalle yksikölle tai rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmälle, jonka oletetaan hyötyvän liikearvon mukanaan tuomista synergiaeduista. Jokaisen rahavirtaa tuottavan yksikön tai rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmän jolle liikearvoa on allokoitu, tulee olla alin mahdollinen liikearvon seurantataso, jota johto käyttää sisäisiin tarkoituksiin. Lisäksi yksikään yksikkö tai ryhmä ei saa olla suurempi kuin sellainen operatiivinen segmentti, joka on määritelty IFRS 8 -standardin kappaleessa 5. (IAS 36, A875, 80) On myös mahdollista, että liikearvoa ei voida allokoida suoraan yksittäiselle rahavirtaa tuottavalle yksikölle tai rahavirtaa tuottavien yksiköiden ryhmälle, vaan liikearvon voidaan ainoastaan katsoa liittyvän tiettyyn yksikköön tai yksiköiden ryhmään (IAS 36, A876, 81).

2.2.1.1 Arvonalentumiseen viittaavat tekijät

Vuosittaisen testauksen lisäksi yrityksellä on velvollisuus testata arvonalentumista myös kesken raportointikauden, mikäli voidaan havaita viitteitä siihen, että omaisuuserän arvo on alentunut alle sen kirjanpitoarvon. IAS 36 antaa vähittäisvaatimukset huomioitaville viitteille. Seuraavassa IAS 36:n mukainen jaottelu ulkopuolisiin tekijöihin ja yrityksen sisäisiin tekijöihin. Liikearvolle on asetettu erillisiä vaatimuksia arvonalentumisen

testaamiseen ja siitä raportointiin, ja näihin vaatimuksiin palataan myöhemmin tässä kappaleessa.

Yrityksen ulkopuoliset tekijät

Ulkopuolisia viitteitä liikearvon arvonalentumisesta voivat olla (IAS 36, A862, 12(a)-(d)):

- a) omaisuuserän markkina-arvon aleneminen ajan tai käytön myötä huomattavasti oletettua nopeammin
- b) yritykselle epäedulliset raportointikauden aikana tai lähitulevaisuudessa tapahtuvat muutokset koskien teknologiaa, markkinoita, taloutta tai lainsäädäntöä koskien sitä toimintaympäristöä jossa yritys toimii, tai niitä markkinoita johon omaisuuserä kuulu
- c) sellainen korkotason kasvu, jolla voidaan olettaa olevan vaikutus omaisuuserän kerrytettävissä olevan rahamäärän laskemiseen käytettyyn diskonttauskorkoon, ja joka laskee tätä rahamäärää materiaalisesti
- d) liikearvon kirjanpitoarvon kasvu yrityksen markkina-arvoa suuremmaksi

Yrityksen sisäiset tekijät

Tekijöitä, jotka havaitaan yrityksen sisällä voivat olla (IAS 36, A863, 12(e)-(g)):

- a) havainnot omaisuuserän vanhentumisesta tai fyysisestä vaurioitumisesta
- b) kesken raportointikauden tai lähitulevaisuudessa tapahtuneet sellaiset merkittävät muutokset, joilla saattaa olla haitallisia seurauksia koskien omaisuuserän todellista tai suunniteltua käyttötarkoitusta. Näitä muutoksia ovat esimerkiksi omaisuuserän muuttuminen tarpeettomaksi, suunnitelmat lopettaa tai muuttaa sen operatiivisen yksikön toimintaa johon omaisuuserä kuuluu, suunnitelmat suunniteltua aiemmasta omaisuuserän hävittämisestä, omaisuuserän käyttöiän muuttaminen rajattomasta rajalliseen
- c) sellaiset sisäisen raportoinnin havainnot, jotka osoittavat, että omaisuuserän taloudellinen suorituskyky on tai tulee olemaan oletettua huonompi

Listoissa esitetyt edellytykset vuosittaisen arvonalentumistestauksen ulkopuoliselle testaukselle eivät ole tyhjentäviä. Lisäksi on huomioitava, että harkittaessa testauksen

suorittamista, tulee huomioida materiaalisuus. Mikäli aiemmissa testauksissa on huomattu omaisuuserän kerrytettävissä olevan rahavirran olevan huomattavasti kirjanpitoarvoa suurempi, eikä muutosta erotuksen pienenemiseksi ole havaittavissa, arvonalentumistestausta ei ole tarpeellista suorittaa. Tämä ei koske vuosittaista testausta. (IAS 36, A864, 15)

Korkomuutoksista on annettu lisäehto muutoksen huomioimiselle. Ehdon mukaan (IAS 36, A864, 16) yrityksen ei tarvitse tehdä virallista arviota kerrytettävälle rahavirralle, mikäli

- a) muutoksen korkotasossa eivät todennäköisesti vaikuta käytettyyn diskonttaus korkoon
- b) muutokset korkotasossa vaikuttavat todennäköisesti käytettyyn diskonttaus korkoon, mutta aiemmissa kerrytettävissä olevan rahavirran herkkyyssanalyysissä on todettu, että
 - i. tulevaisuuden rahavirran tulevat todennäköisesti kasvamaan kompensoimaan korkotason muutosta, jolloin kerrytettävissä olevan rahavirran lasku ei tule olemaan materiaallinen
 - ii. kerrytettävissä olevan rahavirran lasku ei todennäköisesti tule johtamaan materiaaliin arvonalentumiskirjauksiin

2.3 Erityisvaatimukset liikearvon arvonalentumistestaukselle

Liikearvon arvonalentumistestausta tehdessä tulee ensin suorittaa arvonalentumistestaus sille rahavirtaa tuottavalle yksikölle, johon liikearvoa on allokoitu. Testauksessa yksikön kirjanpitoarvoa verrataan sen kerrytettävissä olevaan rahamäärään, jonka mittaamiseksi käytetään joko käypää arvoa tai käyttöarvoa.

2.3.1 Liikearvon kerrytettävissä olevan rahamäärän vertaaminen CGU:n kirjanpitoarvoon CGU:n kirjanpitoarvona tulee pitää ainoastaan niiden omaisuuserien kirjanpitoarvoja jotka voidaan suoraan tai järkevällä perusteella kohdistaa kyseiselle CGU:lle, ja jotka tuottavat tulevaisuudessa yritykselle sellaista kassavirtaa, jonka perusteella CGU:n käyttöarvoa lasketaan (IAS 36, A874, 76(a)). Lähtökohtaisesti CGU:ille ei allokoita velkaeriä. Mikäli on kuitenkin tarkoituksenmukaista CGU:n kirjanpitoarvon määrittämiseksi allokoita yksikölle myös velkoja, voidaan esimerkiksi ostajalle omaisuuserän myynnin yhteydessä syntyneitä kustannuksia käsitellä tämän arvioinnin yhteydessä. Tällöin verrattaessa CGU:n

kirjanpitoarvoa tulevaisuudessa kerrytettäviin rahavirtoihin, molemmista vähennetään velkaerän kirjanpitoarvo. (IAS 36, A874, 76(b), 78) Mikäli kerrytettävissä olevaa rahavirtaa laskettaessa on huomioitu CGU:hun kuulumattomia eriä kuten saatavia, verrattaessa kirjanpitoarvoa kerrytettävissä olevaan rahavirtaan nämä omaisuuserät tulee lisätä CGU:n kirjanpitoarvoon ja toisaalta taas vähentää siitä (IAS 36, A875, 79). Mikäli yritys järjestee uudelleen raportointiaan siten, että CGU:t joihin liikearvoa on kirjattu, muuttuu, yrityksen tulee allokoida liikearvo uudelleen muutetuille CGU:ille (IAS 36, A877, 87)

Mikäli CGU jolle liikearvoa on allokoitu lopettaa yksikön toiminnan tai osan siitä, allokoitu liikearvo tulee huomioida kirjanpitoarvossa laskettaessa lopetuksesta johtuvia tuloja tai kuluja. Lopetettavan toiminnon kirjanpitoarvoa laskettaessa liikearvon määrälle tulee käyttää lopetettavan toiminnan ja jäljelle jäävän toiminnan välistä suhteellista arvoa, ellei yritys voi näyttää toteen, että jokin muu laskentatapa kuvaisi liikearvon määrää paremmin. (IAS 36, A876-877, 86)

IAS 36:n mukaan kerrytettävissä olevalla rahamäärällä tarkoitetaan siis joko käypää arvoa tai käyttöarvoa. Standardin mukaan CGU:lle ei ole aina kuitenkaan tarpeellista määritellä molempia, vaan riittää, että jompikumpi ylittää omaisuuserän kirjanpitoarvon. Tällöin voidaan suoraan sanoa, että CGU:n arvo ei ole alentunut, eikä arvonalentumiskirjausta tarvitse tehdä. (IAS 36, A865, 19) Vaikka arvonalentumistestaus tuleekin tehdä vuosittain, edellisvuoden kerrytettävissä olevaa rahamäärää voidaan tietyin edellytyksin käyttää myös kuluvan vuoden testauksessa. Liikearvon kohdalla kyseeseen tulee standardissa mainituista edellytyksistä sellainen tilanne, jossa aiempina vuonna laskettu rahavirta ylittää kirjanpitoarvon huomattavalla marginaalilla, eikä olosuhteissa ole tapahtunut sellaisia muutoksia, joiden voitaisiin edes kaukaisesti ajatella johtavan rahavirran laskuun kirjanpitoarvon alapuolelle. Samoin mikäli CGU:n omaisuus- ja velkaerissä ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia, viimeisin kerrytettävissä olevan rahavirran laskelma johti huomattavaan marginaaliin suhteessa CGU:n kirjanpitoarvoon, ja olosuhteissa ei ole tapahtunut sellaisia muutoksia joiden voitaisiin edes kaukaisesti ajatella johtavan rahavirran laskuun kirjanpitoarvon alapuolelle, voidaan CGU:n kerrytettävissä olevaksi rahavirraksi katsoa viimeisin laskelma. (IAS 36, A865, 24(b)-(c); IAS 36, A878, 99)

2.3.2 Liikearvon valuaatiomallit

2.3.2.1 Käypä arvo myyntikuluilla vähennettynä (*Fair value less costs to sell*)

Paras osoitus käyvälle arvolle on markkinaehtoisesti tehty sitova sopimus. Jos tällaista sopimusta ei ole olemassa, mutta omaisuuserälle on olemassa aktiiviset markkinat, käypä arvo on omaisuuserän markkinahinta vähennettynä myyntikuluilla. Tällainen markkinahinta voi perustua esimerkiksi omaisuuserästä tehtyyn tarjoukseen. Mikäli markkinaehtoista sopimukseen perustuvaa hintaa tai aktiivisia markkinoita ei ole olemassa, käypänä arvona tulee pitää parhaaseen saatavilla olevaan informaatioon perustuvaa markkinaehtoista hintaa myyntikuluilla vähennettynä. Tällaisena hintana voidaan pitää sitä summaa, jonka yritys saisi, mikäli se myisi omaisuuserän raportointikauden päätteeksi halukkaalle kolmannelle osapuolelle. Osviittaa tällaiselle hinnalle yritys voi saada samankaltaisista omaisuuseristä samalla toimialalla tehdyistä kaupoista. Käypä arvo ei voi perustua pakkokauppaan, paitsi jos johdon on ollut pakko myydä omaisuuserä välittömästi. (IAS 36, A866, 25-27)

Myyntikuluina voidaan pitää muiden kuin jo kirjattujen velkaerien lisäksi esimerkiksi lakikustannuksia, leimaveroa, ja omaisuuserän poissiirtämisestä johtuvia kuluja. Nämä kulut vähennetään käyvästä arvosta. (IAS 36, A866, 28)

2.3.2.2 Käyttöarvo (Value in use)

Omaisuuserän käyttöarvon laskennassa tulee huomioida seuraavat asiat IAS 36, A866, 30):

- a) arvio tulevaisuuden niistä kassavirroista, joiden voidaan katsoa juontuvan kyseisestä omaisuuserästä
- b) näihin kassavirtoihin liittyvät arviot kassavirtojen määrästä ja ajoituksesta
- c) rahan aika-arvo senhetkisellä riskittömällä markkinakorolla
- d) omaisuuserään liittyvän epävarmuus
- e) muut tekijät, esimerkiksi likviditeetti, jotka voivat vaikuttaa markkinakumppaneiden hinnoitteluun koskien omaisuuserää

Käyttöarvon laskenta etenee ensin kassavirtojen arvioinnilla ja näiden kassavirtojen diskonttaamisella. Yllä olevan listan kohdat d) ja e) voidaan huomioida joko kassavirtoja arvioitaessa, tai niillä voidaan oikaista diskonttauskorkoa. (IAS 36, A867, 32)

Kassavirtojen ja diskonttaus korkojen tulee kuvastaa eri lopputulemien vaihteluväliä sen sijaan, että nämä kuvastaisivat mahdollista todennäköisintä tai minimi/maksimiarvoa. (IAS 36, A891, A3(c)) Kassavirtoihin ei tule lukea mukaan sellaisia kassavirtoja, jotka johtuvat tulevaisuudessa tehtävistä yritystä koskevista uudelleenjärjestelyistä, tai jotka johtuvat omaisuuserään kohdistuvista parannustoimenpiteistä. (IAS 36, A869, 44) Omaisuuserälle arvioitaviksi kassavirroiksi ei myöskään voida laskea kassavirtoja, jotka johtuvat rahoitustoimenpiteistä tai tuloverotuksesta. (IAS 36, A870, 50)

Käytetyn diskonttauskoron tulee olla verotuksen huomioonottava, ja sen tulee kuvastaa rahan aika-arvoa ja omaisuuserälle ominaisten riskien olemassaoloa, mikäli tällaisia riskejä ei ole vielä huomioitu kassavirroissa. (IAS 36, A870, 55)

2.3.3 Arvoalentumisen havaitseminen

CGU:n arvonalentumistestaus riippuu siitä, onko kyseessä CGU johon liikearvon voidaan katsoa liittyvän, vai CGU, jolle on allokoitu liikearvoa. Mikäli CGU:lle on ainoastaan liitetty liikearvoa, kyseisen CGU:n kerrytettävissä olevaan rahavirtaa verrataan liikearvon määrällä vähennettyyn kirjanpitoarvoon. Tämä testaus tulee tehdä, jos voidaan havaita merkkejä mahdollisesta arvonalentumisesta. (IAS 36, A877, 88) Mikäli testaus tehdään CGU:lle, jolle on allokoitu liikearvoa, kirjanpitoarvon tulee sisältää liikearvo. Tämä testaus tulee tehdä vuosittain, ja aina mikäli on havaittavissa merkkejä mahdollisesta arvonalentumisesta. Molemmissa tapauksissa arvonalentuminen tulee kirjata, mikäli kerrytettävissä oleva raha virta on kirjanpitoarvoa pienempi. (IAS 36, A878, 90)

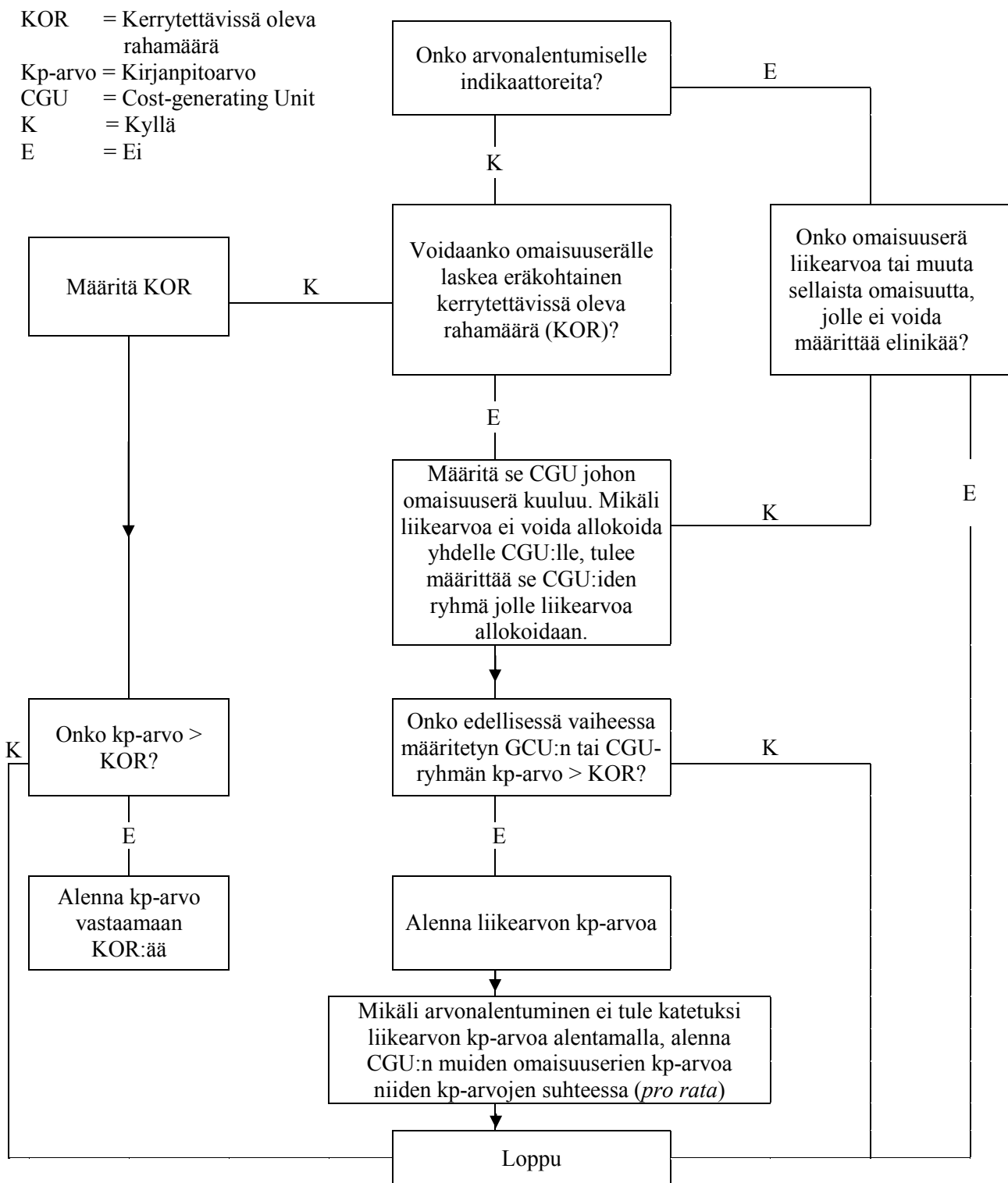
Vuosittainen arvonalentumistestaus voidaan suorittaa mihin aikaan vuotta tahansa, mutta testaus tulee kuitenkin tehdä joka vuosi samaan aikaan. Eri CGU:t voidaan testata eri aikoihin. Raportointikauden aikana tehdyistä liiketoimintakokonaisuuksien hankinnoista syntynyt liikearvo, ja täten CGU jolle tämä liikearvo on allokoitu, tulee kuitenkin testata arvonalentumisten varalta ennen kyseisen raportointikauden päättymistä. Testausjärjestyksestä on ohjeistettu siten, että CGU:n yksittäiset omaisuuserät tulee testata ennen CGU:ta kokonaisuudessaan, ja yksittäiset CGU:t ennen CGU-ryhmiä. Mikäli yksittäisessä omaisuuserässä havaitaan arvonalentuminen, tästä erästä tulee tehdä arvonalentumiskirjaus ennen koko CGU:n testaamista. Samoin mikäli yksittäisessä CGU:ssa havaitaan arvonalentuminen, tulee arvonalentumiskirjaus tästä yksiköstä tehdä ennen CGU-ryhmän testaamista. (IAS 36, A878, 96-98)

Arvon alentumiskirjaus tulee kirjata vain, ja ainoastaan vain, mikäli CGU:n kerrytettävissä oleva rahamäärä on pienempi kuin tämän kirjanpitoarvo. Arvon alentuminen pienentää CGU:n kirjanpitoarvoa siten, että arvonalentumisella vähennetään ensin CGU:lle allokoitua liikearvo, ja tämän jälkeen CGU:n muiden omaisuuserien kirjanpitoarvoa niiden suhteellisten osuuksien mukaisesti (*pro rata basis*). Arvon alentumista kohdistettaessa minkään omaisuuserän kirjanpitoarvoa ei saa laskea alle kyseisen erän käyvän arvon, käyttöarvoa, tai nollan. (IAS 36, A880, 104-105) Se mitä on määritetty yksittäisen CGU:n kohdalle, koskee myös CGU-ryhmiä. Tehty arvonalentumiskirjaus kirjataan tuloslaskelmaan tilikauden kuluksi (IAS 36, A871, 60).

Kuvio 1 havainnollistaa arvonalentumistestausta prosessina, sekä erityisesti liikearvon arvonalentumistestauksen poikkeavuutta suhteessa yleiseen omaisuuserien arvonalentumistestaukseen. Kuvioista voidaan havaita, että arvonalentumistestauksen eteneminen vaatii usein liikearvon allokointiin ja laatuun liittyvää pohdintaa läpi arvonalentumisprosessin.

2.3.4 Arvon alentumiskirjauksen peruminen

Yrityksen tulee jokaisen raportointikauden päätteeksi arvioida, ovatko muille kuin liikearvolle aiemmin tehtyjen arvonalentumisten edellytykset edelleen voimassa. Indikaattoreita tällaisesta muutoksesta voivat olla yrityksen ulkopuolisia (yritykselle edulliset markkinamuutokset suhteessa omaisuuserän arvoon tai yleiseen markkinatilanteeseen) tai yrityksen sisäisiä (sisäisen raportoinnin antama tieto tai muut yrityksen sisäiset muutokset). Indikaattorit ovat samat kuin harkittaessa mahdollista arvonalentumista. Mikäli voidaan todeta, että tiettyä arvonalentumista koskevat edellytykset eivät ole enää voimassa tai ovat poistuneet, arvonalentumiskirjaus täytyy perua. Tämä peruminen kasvattaa aiemmin alentunutta omaisuuserän tai CGU:n kirjanpitoarvoa. Arvon alentumiskirjausta ei tule perua vain siksi, että uudella testauksella tulevaisuuden kassavirrat ovat lyhyemmän diskonttausvälin vuoksi kasvaneet, vaikka kerrytettävissä oleva rahavirta onkin näennäisesti aiempaa vuotta suurempi. Arvon alentumisen peruminen kohdistetaan CGU:lle omaisuuserien suhteellisten osuuksien mukaisesti. Liikearvolle ei kuitenkaan tehdä arvonalentumisten perumista.

Kuvio 1. Arvonalentumistestaus IAS 36 -standardin mukaan (mukailtu Ernst & Young, 2010)

Toisin kuin muiden omaisuuserien kohdalla, liikearvolle tulee siis tehdä arvonalentumistestaus vähintään vuosittain. Lisäksi havaittaessa CGU:n tai CGU-ryhmän arvonalentuminen, arvonalennus tehdään ensimmäisenä CGU:lle tai CGU-ryhmälle allokoituna liikearvosta.

2.4 Raportointivaatimukset

IAS 36 kohdan 130 mukaan yrityksen tulee raportoida tilinpäätöksessään tulosvaikutteisesti kirjatut arvonalentumiset sekä arvonalentumisten perumiset. Yksittäisen omaisuuserän tai CGU:n kohdalta yrityksen tulee raportoida

- a) tapahtumat ja olosuhteet jotka johtivat arvonalentumiskirjaukseen tai aiemman kirjauksen perumiseen
- b) arvonalentumiskirjauksen tai perutun aiemman kirjauksen määrä
- c) yksittäiselle omaisuuserälle
 - a. omaisuuserän luonne
 - b. IFRS 8 -standardin mukainen segmentti johon omaisuuserä kuuluu
- d) CGU:lle
 - a. CGU:n luonne
 - b. omaisuuserä- tai segmenttikohtainen määrä tehdyistä arvonalentumisista tai perutuista aiemmista arvonalentumisista
 - c. kaikki muutokset koskien sitä omaisuuserien rakennetta joista CGU on aiemmin muodostunut ja muodostuu nykyisin, sekä syyt muutoksiin
- e) onko kerrytettävissä olevana rahavirtana käytetty käypää arvoa vai käyttöarvoa
- f) mikäli kerrytettävissä olevana rahavirtana on käytetty käypää arvoa, perusta tämän arvon määrittämiselle
- g) mikäli kerrytettävissä olevana rahavirtana on käytetty käyttöarvoa, laskelmissa käytetty diskonttaus korko tältä ja edelliseltä kaudelta

Voidakseen arvioida liikearvon määrää yritys joutuu käyttämään arvonmäärittämisessä tiettyjä estimaatteja. Yrityksen tulee raportoida tilinpäätöksessään IAS 36:n mukaiset tiedot kaikilta niiltä CGU:ilta, joille allokoitun liikearvon määrä on huomattava suhteessa yrityksen koko liikearvon määrään (IAS 36, 134). Raportointivaatimukset ovat

- a) liikearvon kirjanpitoarvo
- b) kirjanpitoarvo sellaisille muille omaisuuserille, joiden käyttöikä ei voida etukäteen määrittellä
- c) CGU:n kerrytettävissä olevan rahavirran perusta (käyttöarvo tai käypä arvo)

Mikäli kerrytettävissä olevan rahavirran perusteena on käytetty käyttöarvoa, yrityksen tulee raportoida

- a) kaikki johdon olennaiset oletukset koskien kassavirtojen muodostumista niille ajanjaksoille, joilla yrityksellä on olemassa budjetti tai muu talousennuste. Olennaisina oletuksia voidaan pitää niitä oletuksia, joille liikearvon kerrytettävissä olevan rahavirran muodostuminen on herkin.
- b) olennaisiin oletuksiin liittyvät arvot, ja erityisesti se, perustuvatko arvot menneisyyteen vai ulkopuoliseen informaation. Tällöin tulee myös raportoida mahdolliset muutokset menneisyyteen perustuvassa tiedossa ja ulkopuolisessa informaatioissa, ja syyt näihin muutoksiin.
- c) ne ajanjaksot jotka kattavat kassavirtaennusteet perustuen budjettiin tai muuhun talousennusteeseen. Jos kassavirtaennusteet koskevat yli seuraavan viiden vuoden ajanjaksoa, tähän on annettava syy.
- d) budjetin tai muun talousennusteen ajanjakson ulkopuolelle menneellä ajanjaksolla käytettyä kasvuvauhtiennustetta, ja mikäli tämä ennuste on toimialan pitkän ajan kasvuvauhtia suurempi, syy käytettyyn poikkeamaan.
- e) kassavirtaennusteissa käytetty diskonttauskorke

Mikäli kerrytettävissä olevan rahavirran mittaamiseksi on käytetty käyvän arvon menetelmää, yrityksen tulee raportoida arvonmäärittästekniikka käyvän arvon

mittaamiselle. Mikäli käyvän arvon määrittämiseksi ei ole käytetty tarjoushintaa (*engl. quoted price*), yrityksen tulee raportoida

- a) kaikki ne olennaiset oletukset, joille käypä arvo perustuu. Kuten käyttöarvonkin kohdalla, olennaisina oletuksina voidaan pitää niitä oletuksia, joille liikearvon kerrytettävissä olevan rahavirran muodostuminen on herkin.
- b) olennaisiin oletuksiin liittyvät arvot, ja erityisesti se, perustuvatko arviot menneisyyteen vai ulkopuoliseen informaation. Tällöin tulee myös raportoida mahdolliset muutokset menneisyyteen perustuvassa tiedossa ja ulkopuolisessa informaatioissa, ja syyt näihin muutoksiin.
- c) mahdolliset muutokset arvonmääritystekniikassa, sekä syyt näihin muutoksiin
- d) kassavirtojen diskonttaamiseen käytetyt kasvuvauhtiennusteet ja diskonttaus korko, sekä ajanjakso jolle kassavirrat on laskettu

Mikäli jokin olennainen oletus koskien liikearvon kerrytettävissä olevan rahavirran arviointia on sellainen, että muutos oletuksessa saattaisi aiheuttaa kerrytettävissä olevan rahavirran jäämistä kirjanpitoarvoa alhaisemmaksi (ts. liikearvosta tulisi tehdä arvonalentumiskirjaus), yrityksen tulee raportoida

- a) se tämänhetkinen kerrytettävissä oleva rahavirta, jonka määrä ylittää kirjanpitoarvon
- b) olennaiselle oletukselle annettu arvo
- c) se määrä, joka verran olennaisen oletuksen annetun arvon tulee muuttua, jotta liikearvon kerrytettävissä oleva rahavirta vastaisi sen kirjanpitoarvoa.

Yhteenvedon voidaan sanoa, että IAS-standardien raportointivaatimukset ovat melko kaikenkattavat ja vaativat. Raportointivaatimukset vaativat yritysjohtolta useita subjektiivisia arvioita sekä laajaa näkemystä ei pelkästään yrityksen vaan myös toimialan tulevaisuudesta. On kuitenkin muistettava, että monilla yrityksillä liikearvo muodostaa suuren osan taseesta, ja yritysjohtolla on paras mahdollinen kyky arvioida liikearvon tulevaisuuden tulontuottamiskykyä ja merkitystä yrityksen kehitykselle, ja

raportointivaatimusten tarkoitus on tarkoitus tuoda tämä tieto julki sijoittajille ja muille tilinpäätöstietojen käyttäjille.

2.5 IFRS:n ja US GAAPin väliset erot liikearvon arvonalentumistestauksessa

Yhdysvalloissa IFRS-standardiston sijasta tilinpäätöksissä käytössä on US GAAP -standardisto. Huolimatta jatkuvasta kehityksestä standardistojen harmonisoimiseksi, näissä kahdessa voidaan edelleen havaita poikkeavuuksia omaisuuserien kirjanpito- ja tilinpäätöskäsittelyssä. Seuraavassa tutustutaan lyhyesti liikearvon kohdalla havaittaviin eroavaisuuksiin.

US GAAPin mukaan omaisuuserille joiden eliniän voidaan katsoa olevan ennalta määrittelemätön, tulee tehdä arvonalentumistestaus vuosittain tai aina jos voidaan havaita tekijöitä joiden voidaan olettaa aiheuttaneen arvonalentumisen. Liikearvo kuuluu tällaisiin omaisuuseriin, joten tässä yhteydessä on asianmukaista puhua kaikkien tällaisten omaisuuserien sijaan liikearvosta. US GAAPin mukaan liikearvon arvonalentumista on testattava raportointiyksikkötasolla. Raportointiyksikkönä voidaan pitää segmenttiä tai yhtä tätä tasoa alemmaa yksikköä. IFRS-standardit sen sijaan vaativat, että arvonalentumistestaus tulee suorittaa siten, että liikearvo on allokoituna CGU:lle tai CGU-ryhmälle. CGU:na tulee IFRS-standardien mukaan yksikköä, jonka kassavirrat ovat suurelta osin itsenäiset muiden yksiköiden kassavirroista, ja tätä tukemaan voidaan hakea argumentteja johdon tarpeista valvoa kyseistä yksikköä tai saada yksikkökohtaisia raportteja yksikön toiminnasta. (Ernst & Young, 2010). Lähtökohtaisesti US GAAPin määrittelemä taso jolle liikearvoa tulee allokoida, on siis laajempi kuin mitä IFRS määrittelee. Tällä saattaa olla kassavirtoja ajatellen suuri merkitys arvonalentumistestauksessa, joten arvonalentumisia määriteltäessä eri standardien pohjalta voitaisiin päätyä erilaisiin lopputuloksiin.

Lisäksi US GAAPin mukainen arvonalentumistestaus toteutetaan vertaamalla raportointiyksikön käypää arvoa sen kirjanpitoarvoon. Mikäli kirjanpitoarvo on käypää arvoa korkeampi, raportointiyksikön liikearvon käypää arvoa verrataan liikearvon kirjanpitoarvoon. Käypä arvo kohdistetaan kaikille raportointiyksikön omaisuuserille, ja mahdollinen aliarvo suhteessa kirjanpitoarvoihin kirjataan arvonalentumiseksi. (Ernst & Young, 2010) Toisin kuin IFRS-standardit, US GAAP ei siis vaadi yliarvon alaskirjausta

kohdistettavan ensimmäiseksi liikearvolle. Tämä erilainen arvonalentumisten käsittelytapa voi johtaa hyvinkin erilaisiin alaskirjauksiin.

Raportointivaatimusten täyttämisen osalta käytetty standardisto on kuitenkin *per se* irrelevantti. IFRS- ja US GAAP- normistoja on jatkuvasti pyritty kehittämään vertailukelpoisiksi, ja varsinkin liikearvoon liittyvät säännökset ovat hyvä esimerkki yhteistyöstä eri maiden normistojen laatijoiden välillä. Riittäväällä ja kattavalla raportoinnilla voidaan edesauttaa tilinpäätösten käyttäjien mahdollisuutta tulkita tilinpäätöstä paremmin, ja auttaa informaation käyttäjien ymmärrystä tehtyjen valintojen taustalla. Etenkin niiden säännösten kohdalla jotka perustuvat pitkälti käypien arvojen hyväksikäyttämiseen ja jättävät useita päätöksiä johdon harkinnan varaan tarkoituksenaan parantaa tilinpäätösten relevanssia on tärkeää varmistaa, että tarvittava informaatio sisältyy tilinpäätökseen eksplisiittisesti ilmaistuna.

Tilinpäätösstandardiston laatijat joutuvat tekemään valinnan standardien sisällöstä relevanssin ja reliabiliteetin kohdalla saavuttaakseen tilinpäätösten optimaalisen käytettävyyden. Valinnalla pyritään myös heijastelemaan standardiston pyrkimystä panostaa joko vahvistettaviin arvoihin, tai subjektiivisempaan mutta teoreettisesti arvorelevantimpaan tietoon. Relevanssin ja reliabiliteetin välinen suhde on olennainen osa toimivaa standardistoa, ja näiden kahden elementin välinen suhde sekä niiden väliset erot on tärkeää ymmärtää: käypiin arvoihin perustuvan tilinpäätöstiedon voidaan teoreettisesti katsoa olevan relevanttia, kun taas historiallisiin hintoihin perustuva tieto on reliaabelia, mutta jonka relevanttius tiedon hyödyntäjälle on heikomppaa.

3 AIEMPI TUTKIMUS

Siirtyminen perinteisestä poistomenetelmästä liikearvon arvonalentumistestaukseen on herättänyt laajalti keskustelua osittain juuri siitä syystä, että menetelmä perustuu pitkälti johdon subjektiivisiin valintoihin ja estimaatteihin. Tämä johdon harkinnanvaraisuuteen perustuva arvonmääritys on vaikeasti vahvistettavissa, ja saattaa täten mahdollistaa tuloksen manipuloinnin. Näiden harkinnanvaraisten elementtien tarkoitus on kuitenkin toisaalta heijastaa liikearvon tulevaisuuden tulontuottamispotentiaalia niiden henkilöiden näkökulmasta, joilla voidaan katsoa olevan paras asiantuntemus ja tieto asiasta, ja täten

pienentää markkinoilla vallitsevaa tiedon epätasaista jakautumista sen sijaan että liikearvosta tehtäisiin suunnitelman mukaisia poistoja. Siirtyminen pois poistomenetelmästä on siis johtanut siihen, että mahdollisia arvonalentumisia voi ainakin lähtökohtaisesti olla vaikea ennustaa.

Liikearvon arvonalentumistestausta on tutkittu jokseenkin vähäisesti IFRS-standardiston viitekehyksestä. Mittavampaa akateemista tutkimusta on saanut osakseen US GAAPin vastaava SFAS 142, joka sääntelee niin ikään arvonalentumistestausta sellaisten omaisuuserien kohdalla, joilla voidaan olettaa olevan pitkä tai ennalta määrittelemätön elinikä. IFRS- ja US GAAP -sääntelyä voidaan pitää keskenään osittain samanlaisina, joten aiempaa tutkimusta tarkastellessa on syytä huomioida myös SFAS 142:sta tehty tutkimus olennaisilta osilta.

3.1 Liikearvo ja raportoinnin laatu

Liikearvon arvonalentumistestauksen on myös katsottu mahdollistavan tuloksenmanipulointia. Jarva (2009) tutki SFAS 142 -standardin mukaan säänneltyjen yritysten opportunistista käyttäytymistä. Tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, käyttävätkö yritykset liikearvon arvonalentumisiin liittyviä subjektiivisia elementtejä hyväksyen tuloksen manipulointimielessä. Tutkimuksen mukaan arvonalentumiskirjauksilla on vahva ennustava yhteys seuraavien kahden vuoden kassavirtoihin eikä niinkään opportunistiseen käyttäytymiseen. Arvonalentumiskirjausten voitiin kuitenkin havaita kulkevan jäljessä suhteessa todelliseen taloudelliseen arvonalentumiseen. Samaan tutkimustulokseen arvonalentumiskirjausten viiveellisesti ajoituksesta päätyivät Hayn & Hughes (2006). He havaitsivat arvonalentumiskirjausten laahaavan jopa useita vuosia jäljessä todellisten arvoa alentaneiden taloudellisten tapahtumien kanssa.

Hamberg et al. (2011) tutkivat siirtymistä pois liikearvon poistomenetelmästä ja siirtymän vaikutusta tilinpäätöstietojen käytettävyyteen. Tutkijat havaitsivat, että siirtyminen arvonalentumistestaukseen on laskenut tilinpäätöstietojen käytettävyyttä useasta eri syystä. He nostivat esiin mahdollisuuden tuloksen manipulointiin johdon itsenäisestä päätäntävällästä johtuen, ja korostivat tilintarkastajien roolia omaisuuserien arvon vahvistamisessa. Myös Saastamoinen & Pajunen (2012) havaitsivat tutkimuksessaan, että liikearvon arvonalentumistestaus mahdollistaa johdon tuloksenmanipuloinnin. Heidän

mukaansa arvonalentumisia liikearvosta kirjataan usein toimitusjohtajan vaihtuessa. Lisäksi arvonalentumisia kirjataan myös, mikäli tulos olisi ollut negatiivinen viitaten tuloskylpyihin. Samaan lopputulokseen päätyivät Comiskey & Mulford (2010). Huomionarvoinen havainto tutkimuksessa on myös se, että standardien mahdollistama erilaisten arvonmäärittämismenetelmien käyttö ja johdon harkinnanvaraisten estimaattien käyttö voi häiritä tilinpäätösten vertailtavuutta.

Myös Beatty & Weber (2006) päätyvät tutkimuksessaan SFAS 142:n käyttöönotosta siihen lopputulokseen, että standardin myötä johdon insentiivit vaikuttavat kirjanpitoratkaisuihin. Heidän mukaansa SFAS 142 jättää johdolle mahdollisuuden tuloksen manipulointiin koskien niin arvonalentumisen havaitsemista kuin oikea-aikaisuutta. Liu et al. (2011) vertasivat tilinpäätösten laatua ennen ja jälkeen IFRS-standardien noudattamista Kiinassa. Tutkimuksen mukaan sen jälkeen kun IFRS-standardit tulivat pakollisiksi, tuloksen manipuloinnin voitiin havaita vähentyneen. Toisaalta Callao & Jarne (2010) havaitsivat eurooppalaisella aineistolla suoritetussa tutkimuksessaan, että IFRS:n käyttöönotto on lisännyt jaksotuserien käyttöä tuloksenmanipulointimielessä. Heidän mukaansa tulos tukee sitä näkemystä, että IFRS:n ohjeperusteisuus (verrattuna sääntöperusteiseen normistoon) jättää enemmän tilaa tuloksenmanipuloinnille. Lisäksi tutkimuksessa havaittiin, että tuloksenmanipulointi jaksotuseriä käyttämällä on positiivisesti korreloitunut yhtiön koon kanssa. Tätä perusteltiin agenttiteorialla, eli yhtiön koon kasvaessa johdon ja omistajien/ulkopuolisten tilinpäätösinformaation käyttäjien välinen etäisyys kasvaa, ja mahdollistaa siten tilinpäätössäännöksissä olevien harkinnanvaraisuuksien hyväksikäytön. Toinen mahdollinen selitys tälle voisi lisäksi olla se, että suuremmat yhtiöt ovat usein näkyvämpiä, ja siten kannustimet tuloksen manipulointiin ovat suuremmat.

3.2 Arvonalentumisten ennustaminen ja arvorelevanssi

Siitä, onko IFRS-raportointi johtanut tilinpäätösten parempaan relevanssiin, ja ovatko standardit siten saavuttaneet niille asetetut tavoitteet, on käyty kiihvasta keskustelua, mutta tulokset ovat ristiriitaisia. Liikearvon kirjanpitokäsittelyä koskevat erimielisyydet eri menetelmien arvorelevanttiudesta ja informatiivisuudesta ovat ajankohtainen aihe erityisesti nykyisen talouskriisin aikana, jolloin heikentyneiden tulosodotusten tulisi heijastua liikearvoon. Koska odottamattomilla arvonalentumiskirjauksilla voi mahdollisesti olla negatiivinen vaikutus yrityksen osakkeen arvoon, yritysten voisi olettaa raportoivan

oikea-aikaisesti ja mahdollisimman monipuolisesti liikearvoon liittyvistä ennusteista ja oletuksista.

Merkkejä tulevista arvonalentumisista onkin pyritty mallintamaan raportoitujen tietojen perusteella tilinpäätösten hyödyllisyyden kasvattamiseksi. Yhtenä esteenä ennustamiselle on pidetty rajoittunutta liiketoiminnan segmenttiraportointia liikearvon muodostaneen yrityskaupan jälkeisinä vuosina (Hayn & Hughes, 2006), jolloin hankittujen liiketoimintojen tulevaisuuden näkymät eivät välttämättä heijastu liikearvon arvonalentumistestauksessa tai näiden yhtiöiden toimintaa on muuten vaikea arvioida. Segmenttiraportoinnin alhainen taso vaikeuttaa ennusteiden laatimista, ja yrityskauppaa seuraavia vuosia tärkeämmäksi tekijäksi ovatkin nousseet itse yrityskauppaan liittyvät elementit kuten liikearvon osuus kauppahinnasta. Tämän lähtökohdan tuleville liikearvon arvonalentumiskirjauksille ottivat tutkimuksessaan Gu & Lev (2011). Heidän mukaansa suurin syy liikearvon arvonalentumiskirjauksille on ostajan ostohetkellä yliarvostettu osake, joka johtaa ylihinnan maksamiseen hankittavasta kohteesta. Tutkimuksessa havaittiin, että yliarvostettu osake on positiivisesti korreloinut yritysostoihin ja liikearvokirjausten kasvuun, ja että osakkeen yliarvostus kertoo tulevasta liikearvon arvonalentumiskirjauksista sekä näiden laajuudesta. Lisäksi havaittiin, että yritysostot joissa ostajana on yritys jonka osake on yliarvostettu, ovat usein huonosti konsultoituja. Tutkijat argumentoivat myös sen puolesta, että huono yritysjohton valvonta mahdollistaa osakkeen yliarvostuksen ja tästä seuranneiden yritysostojen liikearvon arvonalentumiskirjauksiin. Myös johdon osakkeenomistuksen voitiin havaita lisäävän ylihinnan maksamista johtaen arvonalentumiskirjauksiin. Samansuuntaisiin tuloksiin päätyivät Hayn & Hughes (2006). Heidän mukaansa suurimmat ennustajat tuleville arvonalentumiskirjauksille ovat maksettu kauppahintapremio, liikearvon suhteellinen osuus kauppahinnasta, sekä ostajan osakkeiden käyttäminen ensisijaisena maksuvälineenä kaupassa. Näiden kahden tutkimuksen perusteella näyttäisi siis siltä, että yrityshankinnan rakenteella ja ominaisuuksilla voidaan siis katsoa olevan suurempi vaikutus tuleviin arvonalentumisiin kuin hankinnan jälkeisellä toiminnalla.

Saastamoinen & Pajunen (2012) tutkivat liikearvon arvonalentumiskirjausten ennustettavuutta suomalaisella aineistolla. He havaitsivat, että toimitusjohtajan vaihtuminen kasvattaa arvonalentumiskirjausten todennäköisyyttä huomattavasti. Lisäksi tutkimuksessa havaittiin, että kannattava yritys (ROA:lla mitattuna) on vähemmän

todennäköinen kirjaamaan arvonalentumisia. Yksi merkittävä syy arvonalentumiskirjausten ennustettavuuden vaikeuteen on se, että yritysten suorittamien arvonalentumistestausten välillä voidaan havaita huomattavia eroja esimerkiksi käytettyjen valuaatiomallien sekä diskonttauskorkojen välillä (Comiskey & Mulford, 2010).

Koska liikearvon arvonalentumisten alaskirjausherkkyyttä on ollut hankalaa ennustaa, kiinnostusta akateemisella tutkimuspuolella ovat herättäneet erityisesti markkinoiden reaktiot alaskirjauksiin. Tutkimuksen kohteena on ollut laajalti arvonalentumiskirjausten arvorelevanttius ja se, voidaanko arvonalentumistestausta pitää menetelmällisesti informatiivisempänä kuin perinteistä poistotapaa. Li et al. (2011) tutkivat markkinaosapuolten reaktioita liikearvon arvonalentumiskirjauksiin SFAS 142 -sääntelyn alla. Tutkimuksessa havaittiin, että sijoittajat ja analyytikot oikaisevat näkemyksiään yhtiöstä alaspäin arvonalentumiskirjausten myötä. Lisäksi tutkijat havaitsivat, että nollakirjaukset sellaisilta yhtiöiltä joiden voitaisiin odottaa tekevän arvonalentumiskirjauksia, eivät vaikuta sijoittajien ja analyytikoiden arvioihin yrityksestä, mutta nämä odotukset ovat silti vahvasti yhteydessä tulevaisuuden laskevaan suoritukseen. Hamberg et al.:in näkemystä mukaillen, myös Li et al. nostivat esille mahdollisuuden, että tällaisten yritysten johto saattaa käyttää harkinnanvaraisuuden jättämää tilaa hyväksi arvonalentumistestauksessa.

Bens et al. (2011) tutkivat liikearvon arvonalentumiskirjausten informaatioisisältöä lyhyen aikavälin markkinareaktioiden (alaskirjauspäivää seuraavien kahden päivän osaketuotot) valossa ennen ja jälkeen SFAS 142:n soveltamista. He kehittivät arvonalentumiskirjauksia ennustavan mallin jonka tuloksia tarkasteltiin suhteessa todellisiin arvonalentumiskirjauksiin. Kun todelliset alaskirjaukset olivat mallin ennustetta suurempia (ns. odottamattomat alaskirjaukset), tutkijat havaitsivat arvonalentumiskirjausten olevan merkitseviä. Tutkijat analysoivat tuloksia lisäksi poikkileikkaavalla analyysillä jossa selvitettiin olivatko negatiiviset markkinareaktiot suhteessa yhtiökohtaisiin tekijöihin. Tutkittavina tekijöinä käytettiin informaatioasymmetriaa (viitteenä yhtiötä seuraavien analyytikoiden määrä), yhtiön kyky suorittaa tehokkaasti arvonalentumistestauksia (viitteenä yhtiön koko) sekä yhtiörakenteen monimutkaisuus (viitteenä raportoitujen segmenttien lukumäärä). Tutkimuksessa havaittiin odottamattomien alaskirjausten ja osaketuottojen välillä negatiivinen merkitsevä suhde ainoastaan suurten yhtiöiden ja niiden yhtiöiden kohdalla joita seuraa harva analyytikko. Tämän suhteen voitiin kuitenkin havaita

pienentyvän siirryttäessä SFAS 142:een. Tätä voitiin pitää merkinä siitä, että siirtyminen arvonalentumistestausta soveltavaan järjestelmään vähensi arvonalentumiskirjausten informatiivisuutta. Toisenlaiseen lopputulokseen päätyivät Horton & Serafeim (2010) tutkiessaan IFRS-siirtymäkauden raportointia suhteessa aineistossaan aiemmin käytettyyn UK GAAP-standardistoon. Tutkimuksen mukaan IFRS-standardien mukainen tilinpäätöstieto on oikea-aikaista ja arvorelevanttia.

Pakollisten raportointivaatimusten noudattamisen voidaan katsoa lisäävän analyytikoiden ennusteiden tarkkuutta (Hodgdon et al., 2008) ja täten olevan informaatioasymmetrian poistamisen valossa tärkeä osa hinnanmuodostusta markkinoilla. Pakollisten raportointivaatimusten lisäksi yhtiöiden voisi olettaa julkaisevan myös mahdollisimman paljon tietoa vaatimusten ulkopuolelta tiedon vahvistettavuus huomioon ottaen. Ball et al. (2012) tutkivat vapaaehtoista tilinpäätösraportointia ja erityisesti sitä, voidaanko tilintarkastettuja tilinpäätöksiä ja johdon julkistamaa tietoa pitää komplementteina, vai tulisiko näitä kahta pitää substituutteina sijoittajaviestinnän näkökulmasta. He havaitsivat, että nämä kaksi ovat keskenään komplementaarisia, ja että yhtiöt sitoutuvat suuremmassa määrin tilintarkastajan suorittamaan tilinpäätöstiedon vahvistamiseen, kun yhtiö panostaa enemmän varojaan ennusteisiin useampien ja vapaaehtoisen ennusteiden muodossa. Lisäksi sijoittajat näkevät nämä ennusteet luotettavampina. Tutkimuksen myötä saadaan tukea ajatukselle, että tilintarkastettuna vapaaehtoinen raportointi lisää tilinpäätösten arvorelevanttiutta.

3.3 Liikearvoraportointi

Tarkasteltaessa liikearvon raportointia raportointivaatimusten näkökulmasta tilinpäätöstiedot perustuvat nykyisin pitkälti johdon näkemykseen yrityksen nykyisestä tilasta sekä tulevaisuuden tulontuottamiskyvystä. Koska useat näistä arvoista ovat sellaisia, että niille on vaikea saada ulkopuolisen tahon vahvistusta, on tärkeää että arvonalentumistestauksessa käytetyt tarpeelliset oletukset ja arviot on selkeästi raportoitu. Tässä kohtaa tilintarkastuksella on tärkeä rooli raportointivaatimusten täyttämisen tarkastajana, mutta suurin vastuu on kuitenkin yrityksen oikea-aikaisella ja sisällöllisesti relevantilla raportoinnilla.

Petersen & Plenborg (2010) tutkivat tanskalaisten yritysten liikearvoraportointia keskittyen yleisesti siihen kuinka liikearvon arvonalentumistestaus on suoritettu. Painoarvoa sai erityisesti se, kuinka yritykset määrittivät CGU:n ja kuinka CGU:lle laskettiin kerrytettävissä oleva rahamäärä. He havaitsivat, että yritysten tapa suorittaa arvonalentumistestaus vaihteli huomattavasti yritysten kesken. Osan yritysten tapa määrittellä CGU ei vastannut IAS 36:n vaatimuksia, ja yritysten tapa arvioida kerrytettävissä oleva rahamäärä ei ollut yhtenäinen. Tarkemmassa analyysissä tutkijat listasivat mahdollisiksi syiksi arvonalentumistestauksen puutteellisuuteen yhtiökohtaisia tekijöitä, kuten yhtiön koon ja liikearvon suhteellisen osuuden kaikista varoista. Tanskalaisten yritysten raportoinnin havaittiin poikkeavan IAS 36:n vaatimasta tavasta viidellä eri tavalla. Nämä olivat 1) CGU:iden lukumäärä on segmenttien lukumäärää pienempi, 2) arvonalentumistestausten puute konsernitasolla silloin kun liikearvoa on allokoitu ainoastaan konsernitasolla, 3) virheellinen ennen veroja laskettu diskonttauskorko, 4) virheellinen markkinariskin huomioiminen kassavirroissa tai diskonttauskorossa ja 5) virhe diskonttauslaskelmissa.

Samansuuntaisiin tuloksiin päädyttiin australialaisten yhtiöiden liikearvoraportoinnista tehdyssä tutkimuksessa (Tyrone & Finch, 2011). Tutkimuksessa yhtiöiden raportoinnin puutteellisuus tuli esille yritysten tavassa määrittellä CGU, sekä raportoida laskelmissa käytetyt diskonttauskorot. Siihen miksi raportointivaatimuksia ei ole täysin täytetty, ei ole saatu kattavaa vastausta. Carlin & Finch (2009) tutkivat malesialaisella aineistolla yritysten liikearvoraportoinnin noudattamista suurten IFRS:ää ensimmäisen kerran noudattavien yritysten kohdalla. He havaitsivat huomattavia puutteita ja erityisesti epä johdonmukaisuuksia yritysten raportoinnissa: Kaikki yritykset eivät olleet raportoineen rahavirtaa tuottavia yksiköitä, ja monet raportoineen yhtiöt ilmoittivat CGU:iden lukumäärän olleen segmenttien lukumäärää pienempi. Lisäksi diskonttauskorkotiedot olivat puutteellisia, ja kohdeyhtiöt eivät olleet käyttäneet CGU-kohtaisia korkoja. Tutkijat havaitsivat myös, että monet yhtiöiden käyttämät kasvuennuste prosentit, mikäli raportoitu, olivat epätavanomaisia.

Suomalaisella materiaalilla tehdystä tutkimuksesta ainoa löydetty tutkimus oli Finanssivalvonnan vuonna 2011 osana markkinavalvontaansa julkaisema valvontaraportti. Finanssivalvonta havaitsi liikearvon kohdalla puutteita seuraavilla osa-alueilla 1) CGU:ina oli käytetty usein raportoituja segmenttejä, 2) tilinpäätöksissä ei ollut kerrottu

perustuivatko ennusteet historialliseen kehitykseen vai johonkin muuhun tekijään, 3) diskonttauskoron määrittelyperusteita oli muutettu eri vuosien välillä eikä syytä tähän ollut kerrottu, 4) oletusten arvot olivat muuttuneet vuosien välillä eikä syytä tähän ollut kerrottu, 5) herkkyyksianalyysit eivät olleet aina informatiivisia ja 6) liikearvon uudelleenkohdistamista ei ollut aina tehty arvojen suhteessa. Ottaen huomioon Finanssivalvonnan suorittaman valvonnan laajuuden, nämä tulokset antavat hyvän kuvan niistä elementeistä, jotka tämän tutkimuksen valossa ovat oleellisia kiinnitettäessä huomiota tutkittaviin raportointielementteihin. Seuraavassa kappaleessa esitellään tarkemmin tutkittavat elementit sekä niihin pohjalta saadut tutkimustulokset.

4 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSAINESTO

4.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmää mietittäessä on otettava huomioon tutkimuksen tavoitteet, ja millä aineistolla tavoitteet on tarkoitus saavuttaa. Tutkimuksen tavoitteina on tutkia, kuinka hyvin ja missä laajuudessa liikearvon arvonalentumistestauksen raportointisäännöksiä on noudatettu, ja selvittää, voidaanko yritysten välillä löytää yrityskohtaisia ominaisuuksia, joiden voitaisiin katsoa vaikuttavan raportoinnin laatuun. Tutkimusaineistona käytetään kohdeyhtiöiden tilinpäätösmateriaalia sekä yrityskohtaisia taloudellisia tunnuslukuja. Tutkimusmenetelmä yhdistelee deskriptiivistä ja selittävää menetelmää. Deskriptiivisen tutkimusmenetelmän tarkoitus on kuvata tapahtumia ja ilmiöitä sellaisina kuin ne ovat. Deskriptiivisen tutkimuksen voidaan katsoa pyrkivän määrittelemään ja saamaan tietoa tapahtumille ominaisista piirteistä, ja tutkimuksessa voidaan käyttää tarpeen mukaan niin kvantitatiivista kuin kvalitatiivista aineistoa. Selittävän tutkimuksen tarkoitus on viedä deskriptiivisen tutkimuksen havainnot pidemmälle pyrkimällä löytämään selitys siihen, miksi tai miten tietyt ilmiöt muodostuvat. Selittävässä tutkimuksessa tutkija pyrkii analysoimaan ilmiöiden taustoja, ja muodostamaan kokonaiskäsityksen ilmiöiden syistä. Tutkijan tarkoitus on löytää kausaliteetteja ilmiöistä, huomioimalla kuitenkin mahdolliset kontrolloitavat muuttajat. (Baban, 2009) Tutkimuksen empiirisen osan voidaan katsoa kuuluvan deskriptiiviseen tutkimukseen, empiirisen osan tarkoitus on kuvailla tiettyä ilmiötä, tässä kohtaa raportointisäännösten noudattamista sekä ajallista kehitystä. Empiirisessä osassa toteutettava regressioanalyysi yhdistelee deskriptiivistä ja selittävää tutkimusmenetelmää. Regressioanalyysin tarkoitus on pyrkiä selittämään raportoinnin

laatuun vaikuttavia tekijöitä, mutta toisaalta viedä tutkimusta pidemmälle pyrkimällä löytämään kausaliteetteja raportoinnin laadun ja yritysten välisten eroavaisuuksien väliltä.

4.2 Pisteindeksi

Selitettävä tekijä on siis yhtiöiden tilinpäätöksille laskettu pisteindeksi joka kuvaa sitä, kuinka hyvin kohdeyhtiöissä on noudatettu liikearvon arvonalentumistestaukselle IAS 36-standardissa asetettuja raportointisäännöksiä. Pisteytystä varten raportointitiedot kerättiin yritysten tilinpäätösmateriaalista (tilinpäätös ja vuosikertomus). Helsingin pörssissä listatuista yhtiöistä valittiin ne 10 yhtiötä, jotka olivat vuosina 2007–2011 raportoineet keskimäärin eniten liikearvoa suhteessa taseen loppusummaan. Tasetiedot kerättiin Orbis-tietokannasta. Näiden yritysten voidaan katsoa edustavan tämän tutkimuksen kannalta merkitsevää ryhmää, sillä liikearvon muodostaessa taseesta olennaisen osan tilintarkastuksessa tulisi kiinnittää huomiota liikearvosta ja sen arvonalentumistestauksesta annettuihin tietoihin. Lähtökohtaisesti tällaisten yritysten voidaan lisäksi olettaa raportoivan arvonalentumistestauksesta kattavasti oleellisten tietojen julki tuomiseksi.

Tutkittaviksi raportointielementeiksi valittiin aiemmissa kappaleissa esitellyt IFRS 3:n ja IAS 36:n mukaiset raportointivaatimukset koskien liikearvon arvonalentumistestausta. IFRS 3 sääntelee liiketoimintahankintoja ja näiden tapahtumien raportointivaatimuksia ja standardin mukaan hankkijan tulee antaa tehdyistä hankinnoista sellaiset tiedot, joiden perusteella tilinpäätöstietojen käyttäjä voi arvioida hankinnan luonnetta ja taloudellisia seurauksia. (IFRS 3 IN13). IAS 36 tarkoittaa tätä yleislausumaa. Perustuen erityisesti IFRS-vaatimukseen sekä aiempaan kirjallisuutta ja tutkimusta hyväksikäyttäen, tutkittaviksi raportointielementeiksi valittiin

- a. liikearvosta tehdyt arvonalentumiskirjaukset (AAK): onko yritys raportoinut tehdyt arvonalentumiset
- b. CGU:n määritelmä (CGU): kuinka yritys määrittelee rahavirtaa tuottavan yksikön, ja erityisesti onko määritelmä segmenttitasoa alhaisempi
- c. CGU:lle tai CGU-ryhmälle allokoitu liikearvo (LACGU): onko yritys raportoinut liikearvon allokoinnin rahavirtaa tuottaville yksiköille
- d. käytetty valuaatiomalli (VALMAL), sekä mallissa käytetty parametrit:

- i. diskonttauskorko (R): onko yritys raportoinut käytetyn diskonttauskoron
 - ii. oletettu kasvuprosentti (K): onko yritys raportoinut käytetyn kasvuprosentin
 - iii. olennaiset oletukset (OLETUK); onko yritys raportoinut testauksessa käytetyt olennaiset oletukset
 - iv. veroja ennen lasketut korot ja kassavirrat (VEROT): onko yritys raportoinut käyttäneensä sekä kassavirralle että diskonttauskorolle ennen veroa määriteltäviä parametreja
 - v. tietolähteet kohtiin i.-iv. (TIETOL)
- e. ennusteiden kattama aika (AIKA): onko yritys raportoinut ennusteiden kattaman ajan, ja ajan ylittäessä 5 vuotta, onko tälle annettu selitys
 - f. herkkyysanalyysi (HERKAN): onko herkkyysanalyysi suoritettu, ja kuinka kattava ja selkeä se on
 - g. tapahtumat ja olosuhteet joiden voidaan katsoa aiheuttaneen arvonalentumisen (OLOS): onko yritys raportoinut syyt jotka ovat johtaneet tehtyihin arvonalentumisiin
 - h. muutokset yllämainituissa elementeissä (MUUTOK): onko yritys raportoinut tapahtuneet muutokset kohtien a - g parametreissa
 - i. muutosten syyt mainituissa elementeissä (SYYT): onko yritys raportoinut syyt kohdan h muutoksille

Tiedot kerättiin käymällä läpi valittujen kymmenen yhtiön tilinpäätösmateriaali (tilinpäätös, vuosikertomus) vuosilta 2007-2011. Tilinpäätösmateriaali saatiin yhtiöiden Internet-sivuilta. Havaintojen lukumäärä oli 48, sillä vuosilta 2007 ja 2008 yhdeltä yhtiöltä oli saatavilla ainoastaan tilinpäätöstiedote josta olisi ollut saatavilla ainoastaan puutteelliset tiedot tutkittavista raportointielementeistä. Tiedot koottiin sanalliseen muotoon elementteittäin, ja tämän jälkeen elementit pisteytettiin. Taulukossa 3 on esitetty pisteytetty tutkimusaineisto. Taulukko 4 esittelee pisteytysperusteet. Pisteytyksen lähtökohtana oli erityisesti tietojen olemassaolo, eikä tämän tutkimuksen valossa ollut oleellista puuttua

tietojen paikkansapitävyyteen tai sisältöön *per se*. Tiettyjen elementtien kohdalla myös sisältöön kiinnitettiin tarkempaa huomiota raportointipuutteiden havainnoimiseksi. Pisteytys suoritettiin kaksiosaisena (maksimipistemäärään saavuttaminen edellytti sekä tiedon raportointia että sen taustalla vaikuttavien syiden esille tuomista) silloin, mikäli raportoidun tiedon voitiin itsessään katsoa olevan vaillinainen, ja selitysosan voitiin katsoa muodostavan olennainen osa raportoinnin laatua. Tällaisia elementtejä olivat annettu informaatio CGU:iden rakenteesta, raportoinnin kattama aika, diskonttauskorko, käytetty kasvuennuste, verotekijät, herkkyyshanalyysi, muutokset parametreissa sekä syyt muutosten takana.

4.3 Selittävät tekijät

Raportoinnin laatua tuloksen manipuloinnin näkökulmasta tutkineen Nagyn (2010) mukaan raportoinnin laatua selittävinä yrityskohtaisina tekijöinä voidaan pitää ainakin yrityksen kokoa mitattuna taseen loppusumman luonnollisena logaritmina, yrityksen velkaisuutta, kasvua, nettotulosta sekä toimialaa. Lisäksi Nagyn mukaan erityisesti tilastollisesti merkitseviä tekijöitä raportoinnin laadun kärsimiselle ovat yrityksen kasvu (negatiivinen korrelaatio nopean kasvun yrityksillä) sekä nettotulos (positiivinen korrelaation tappion raportoineilla yrityksillä). Nettotuloksen vaikutuksesta raportointisäännösten noudattamiseen on kuitenkin saatu ristiriitaisia tuloksia (esim. Bova & Pereira, 2012).

Jaffar et al. (2007) havaitsivat myös, että nettotappion raportoineet yhtiöt julkaisevat enemmän tietoa tilinpäätöksissään suhteessa positiivisen tuloksen julkaisseisiin yhtiöihin. He havaitsivat myös, että omistusrakenne vaikuttaa raportoinnin laatuun: johdon omistusosuus heikentää raportoinnin laatua, kun taas keskittynyt yli 5%:n omistusosuuksien määrän kasvu johtaa parempilaatuiseen raportointiin.

Barth et al. (2008) tutkivat sitä, johtaako IAS-säännösten noudattaminen parempaan raportoinnin laatuun. Raportoinnin laatu on määritelty vähäisenä tuloksenmanipulointina, oikea-aikaisilla tappioiden kirjaamisilla sekä raportoinnin suuremmalla arvorelevanssilla. Tutkimuksessa IAS-säännöksiä noudattaneiden yhtiöiden tilinpäätöksiä verrattiin sellaisten yhtiöiden tilinpäätöksiin, jotka olivat IAS-säännösten sijaan noudattaneet kotimaisin (ei-

yhdysvaltaisia) raportointisäännöksiä. Tutkimuksessa havaittiin, että lähestulkoon poikkeuksetta IAS-säännöksiä noudattaneiden yhtiöiden tilinpäätökset olivat parempilaatuisia. Tutkimuksessa käytettiin selittävinä tekijöinä muun muassa yrityksen kokoa, kasvua velkaisuutta perustuen aiempien tutkimusten tuloksiin niistä tekijöistä, joilla voidaan katsoa olevan merkitystä yhtiöiden vapaaehtoisten kirjanpitoratkaisujen osalta sekä taloudellisen ympäristön kontrolloimiseksi, mutta näiden tekijöiden vaikutusta tuloksiin ei ollut raportoitu.

Sun et al. (2011) perustavat myös analyysinsä samankaltaisille selittäville muuttujille tutkiessaan IFRS-säännösten pakollisen käyttöönoton vaikutuksia yhdysvaltaisten yhtiöiden raportoinnin laatuun. He käyttävät yhtiön koon mittarina toissijaisen oman pääoman logaritmia (common equity), myynnin kasvua kasvun mittarina sekä velkaa kuvaavia tunnuslukuja. Lisäksi muuttujien joukkoon on valittu kassavirtamuuttuja. Sun et al. havaitsivat, että Yhdysvaltojen siirtyminen IFRS-säännösten piiriin parantaisi raportoinnin laatua.

Juhmani (2012) tutki IFRS-säännösten noudattamista Bahrainin pörssissä listattujen yritysten keskuudessa. Tutkittavina tekijöinä käytettiin yhtiön kokoa, velan määrää, kannattavuutta, yrityksen ikää sekä tilintarkastusyhtiön kokoa. Juhmani perustaa valitut selittävät tekijät agenttiteoriaan. Juhmani löysi tutkimuksessaan positiivisen korrelaation yhtiön koon sekä yhtiön tilintarkastajan koon ja raportointisäännösten noudattamisen välillä.

Näiden tutkimusten perusteella mukaan selittäviksi muuttujiksi otettiin yrityksen koko sekä kannattavuus

$\beta_1 \times LN TASE_{it}$ = yrityksen taseen luonnollinen logaritmi yrityksen koon mittarina

$\beta_3 \times ROE_{it}$ = yrityksen kannattavuus

Bova & Pereira (2012) tutkivat IFRS-säännösten noudattamista pyrkiäkseen löytämään yritysکوhtaisia tekijöitä joiden voitaisiin katsoa vaikuttavan säännösten noudattamiseen. Tutkittavina ominaisuuksina he käyttivät yrityksen kokoon, kasvupotentiaaliin,

kannattavuuteen, sekä omistus pohjaan liittyviä muuttujia. He havaitsivat, että yritykset joiden ulkomaalaisomisteisuus on korkea, noudattavat säännöksiä paremmin suhteessa sellaisiin yrityksiin joiden omistus pohja on kotimainen. Erityisesti suurimman ulkomaalaisomistajan suhteellisen omistusosuuden voitiin katsoa olevan attribuuttina raportointisäännösten noudattamiselle. Tämän perusteella mukaan selittäväksi tekijäksi valittiin yrityksen omistusrakenne

$\beta_{\delta x} OMISTUS_i = \text{yrityksen omistusrakenne (suhteellinen ulkomaalaisomistus)}$

Krishnan et al.:in (2011) mukaan taasen tilinpäätösraportoinnin laatu paranee, kun audit committeeen jäsenillä on lainopillinen tausta, huomioiden yrityskohtaiset ominaisuudet kuten koko ja velkaantuneisuus.

Lin & Hwang (2010) tutkivat tuloksenmanipulointiin liittyvää kirjallisuutta ja havaitsivat, että syitä huonompilaatuiseen raportointiin ei ainakaan akateemisen kirjallisuuden perusteella voida pitää yksiselitteisinä. Analysoidun materiaalin perusteella he havaitsivat, että hallituksen jäsenten itsenäisyys sekä jäsenten asiantuntijuus vähentävät tuloksenmanipulointia. Samoin negatiivinen yhteys tuloksenmanipulointiin voitiin havaita, kun sisäisen tarkastuksen komitean jäsenten itsenäisyys, asiantuntijuus ja lukumäärä kasvavat, sekä komitean tapaamisten lukumäärä lisääntyy. Komitean jäsenten osakkeenomistajuus kasvattaa tuloksenmanipulointia.

Rahman et al. (2010) tutkivat agenttiteorian merkitystä raportoinnin laatuun ottaen huomioon institutionaalisten tekijöiden vaikutukset. Tutkittavana tekijänä he käyttivät absoluuttisia epänormaaleja jaksotuseriä. Selittävinä tekijöinä he käyttävät yrityksen pääomarakennetta kuvaavia tunnuslukuja, ja kontrolloivat yhtiön koon ja kasvun suhteen. Lisäksi mallissa oli huomioitu yrityksen insentiivi manipuloida tulosta. He havaitsivat että yrityksen pääomarakenteella on merkitystä raportoinnin laatuun, mutta pääomarakenteen merkitys on maakohtainen johtuen erilaisista yritysjohton valvontaan (corporate governance) liittyvistä kulttuurisidonnaisista tekijöistä. Kim et al. (2012) tutkivat sitä, voidaanko yritysten sosiaalinen vastuu (corporate social responsibility) yhdistää parempaan raportoinnin laatuun. He käyttivät muuttujina kannattavuutta ROA:lla mitattuna, kokoa oman pääoman luonnollisena logaritmina mitattuna, sekä

velkaantumisasastetta mitattuna pitkäaikaisen velan määrällä suhteessa taseen loppusummaan.. Lisäksi tutkimuksessa huomioitiin yrityksen ikä sekä oman pääoman market-to-book –luku. He havaitsivat, että suuret, vanhemmat sekä hyvin hallinnoidut yhtiöt syyllistyvät yleisesti ottaen epätodennäköisemmin tuloksen manipulointiin jaksotuserien kautta julkaisten siten parempilaatuista tilinpäätösmateriaalia. Toisaalta kyseisenlaatuisten yritysten havaittiin suorittavan todennäköisemmin tuloksenmanipulointia todellisten toimien (epätavanomaisten toimitapojen harjoittaminen) manipuloinnin kautta.

Ahsan (2012) suoritti meta-analyysin konsultointipalveluiden (muiden kuin tilintarkastuspalveluiden) merkityksestä tilinpäätösten laadulle. Analyysissa käytetty aiempi kirjallisuus ei ollut homogeenista suhteessa aiempien analyysien käyttämien raportoinnin laadun indikaattoreihin. Siitä huolimatta Ahsanin tutkimuksessa havaittiin, että konsultointipalveluilla ja raportoinnin laadulla oli negatiivinen yhteys, mikä tarkoittaa sitä, että suoritettavat konsultointipalvelut vaikuttavat raportointiin laatuun alentavasti.

Tämän tutkimuksen näkökulma huomioiden selittäviksi muuttujiksi valittiin lisäksi liikearvon suhteellinen osuus taseessa

$\beta_2 \times LA\ TASE_{it} = \text{liikearvon suhteellinen osuus taseessa}$

sekä yrityksen tekemät arvonalentumiset, joita kuvataan dummy-muuttujalla

$\beta_4 \times AA_{it} = \text{tehdyt arvonalentumiset, } 1 = \text{tehty, } 0 = \text{ei tehty}$

Tehdyt arvonalentumiset otettiin mukaan malliin, sillä tehtyjen arvonalentumisten voidaan katsoa lisäävän tarkemman liikearvoraportoinnin tärkeyttä. Liikearvosta tehtyjen arvonalentumiskirjausten on havaittu aiheuttavan negatiivinen reaktio markkinoilla (Bens et al., 2011; Li et al., 2011), jolloin raportoinnin laatuun ja kattavuuteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Lisäksi on ymmärrettävästi huomioitava tarkasteluvuoden vaikutus tuloksiin, sillä kuten tämän tutkimuksen aiemmat tulokset osoittavat, raportointisäännösten noudattaminen on parantunut vuodesta 2007 vuoteen 2011 huomattavasti. Tämän vuoksi mukaan otettiin

$\beta_5 \times VUOSI_i = \text{raportointivuosi, skaalamuuttuja}$

Regressiomallin kannalta olennaista on valittujen selittävien tekijöiden lisäksi se, että otos kuvaa tarpeeksi hyvin kokonaispopulaatiota. Valitun kohderyhmän voidaan katsoa kuvaavan olennaisuuden näkökulmasta kokonaispopulaatiota hyvin, mutta satunnaisotannalla voitaisiin mahdollisesti saada monipuolisempi havaintojen joukko. Koska tämän tutkimuksen valossa on kuitenkin ollut aineiston valinnassa ensisijaista valita yhtiöitä joille liikearvo muodostaa suhteellisesti suuren osan taseesta, voidaan havaintojen katsoa edustavan tutkimuksen kannalta olennaista ryhmää.

Näiden kuuden selittävän muuttuja perusteella aineistosta rakennettiin lineaarinen regressiomalli, jonka tarkoitus on tarkastella tarkasteltavan selitettävän muuttujan, $PI = \text{pisteindeksi}$, ja selittävien muuttujien välistä suhdetta seuraavasti:

$$PI_{it} = \beta_0 + \beta_1 \times LN\ TASE_{it} + \beta_2 \times LA\ TASE_{it} + \beta_3 \times ROE_{it} + \beta_4 \times AA_{it} + \beta_5 \times VUOSI_i + \beta_6 \times OMISTUS_i + \varepsilon_{it} \quad (1)$$

, jossa i ja t kuvaavat vastaavassa järjestyksessä kohdeyritystä ja havaintovuotta, ja ε_{it} on yhtälössä käytettävä virhetermi.

Tiedot regressioanalyysia varten saatiin kerätystä pisteindeksistä sekä Orbis-tietokannasta ulkomaalaisomisteisuutta lukuun ottamatta. Ulkomaalaisomisteisuusdata kerättiin Euroclear Finlandin raportointityökalulla, ja vuosikohtaiset omistustiedot olivat kunkin vuoden lopun tilanteen mukaiset.

4.4 Aineistoa kuvaavat tunnusluvut

Taulukko 1 kuvailee käytetyn aineiston. Kaikille muuttujille havaintojen lukumäärä oli 48 koko tarkastelujaksolta. Dummy-koodattu ”Tehdyt arvoalentumiset” sai 0,27 keskiarvon, mikä kertoo että suuri osa kohdeyrityksistä ei ole tehnyt tarkastelukaudella arvoalentumisia liikearvosta (1 = arvoalentumisia tehty, 0 = ei tehtyjä arvoalentumisia). Aineiston lähempi tarkastelu kertoo, että havainnoista arvon 1 (liikearvoja tehty) sai ainoastaan 13 havaintoa. Ottaen huomioon talouden epävarmuuden tarkastelukaudella, 13 havainnon voidaan katsoa olevan melko pieni. Näistä 13 havainnosta 4 kuului samalle yhtiölle, ja kymmenestä kohdeyhtiöstä neljä ei ollut kirjannut tarkastelukaudella yhtään

liikearvon arvonalentumista. Taulukosta voidaan myös havaita, että erityisesti ulkomaalaisomistuksen ja kannattavuuden keskihajonta on suuri. Tämä kertoo siitä, että kohdeyhtiöiden välillä voidaan havaita eroavuuksia näiden ominaisuuksien osalta. Ulkomaalaisomistus kohdeyrityksissä oli keskimäärin 10,20%, eikä yksikään yritys ollut kokonaan suomalaisomisteinen (ulkomaalaisomistuksen minimi 0,20%). Koko tarkastelujakson kattava pisteindeksin keskiarvo oli 14,21 pistettä. Otoksen valinnan lähtökohtien mukaisesti liikearvon osuus taseesta on kaikilla yhtiöillä suuri, mistä kertoo keskiarvo 45,54 prosenttia sekä minimi joka on niinkin korkea kuin 38,25 prosenttia. Taulukkoon ei ole otettu mukaan vuosi-muuttujaa. Vuosille 2007 ja 2008 havaintoja tuli 9 molemmille, sekä vuosille 2009-2011 10 havaintoa kullekin vuodelle. Muuttujan jättäminen pois kuvailevasta tilastosta johtuu siitä, että vuosi-muuttuja oli skaalamuuttuja, eikä tilastollisten tunnuslukujen laskeminen täten olisi ollut tarkoituksenmukaista.

Taulukko 1: Kuvailevat tilastolliset tunnusluvut^a

Muuttuja	Arvonalentumiset	Koko	Omistus	Liikearvo	Pisteindeksi	Kannattavuus
n = 48						
Keskiarvo		12,08	10,20%	45,54%	14,21	2,66%
Mediaani		11,44	7,27%	45,00%	15,00	9,90%
Keskihajonta		1,72	10,28%	7,91%	2,48	27,25%
Minimi		9,75	0,20%	29,00%	4	-110,40%
Maksimi		15,28	38,20%	66,00%	17	29,70%
Alakvartiili		10,95	2,58%	38,25%	13	1,82%
Yläkvartiili		14,49	10,80%	51,00%	16	18,00%
Arvon 1 saaneet	13 (27,1%)					
Arvon 0 saaneet	35 (72,9%)					

^a : n = 48, tarkastelujakso 2007-2011

Arvonalentumiset = 1 (arvonalentumisia tehty) tai 0 (ei tehtyjä arvonalentumisia) (*AA*)

Koko = taseen loppusumman luonnollinen logaritmi (*LN TASE*)

Omistus = ulkomaalaisomistuksen osuus, % (*OMISTUS*)

Liikearvo = liikearvon osuus taseen loppusummasta, % (*LA TASE*)

Pisteindeksi = yrityksen raportoinnin saama vuosittainen kokonaispistearvo (maks. 22 p) (*PI*)

Kannattavuus = ROE, % (*ROE*)

Taulukko 2: Kohdeyhtiöiden ominaisuuksia

Muuttuja	LA/tase ¹ 2011	LA/tase 2010	LA/tase 2009	LA/tase 2008	LA/tase 2007	Toimiala ²
Yritys						
A	50,38%	50,99%	50,93%	49,52%	51,95%	IT
B	50,72%	56,78%	58,13%	58,44%	58,09%	IT
C	39,87%	40,47%	39,80%	38,35%	35,56%	IT
D	55,42%	53,25%	50,54%	42,10%	39,70%	Teollisuus
E	44,64%	41,71%	43,78%	51,33%	45,07%	IT
F	53,51%	45,19%	47,93%	45,49%	44,88%	Kustannus
G	35,68%	36,02%	39,21%	37,61%	36,68%	IT
H	38,23%	38,16%	35,56%	36,63%	39,48%	Kauppa
I	34,48%	49,00%	47,79%	40,24%	36,63%	Kustannus
J	29,44%	49,09%	66,00%	54,31%	46,61%	IT
Keskiarvo	43,23%	46,07%	47,97%	45,40%	45,23%	

¹LA/tase = liikearvon suhteellinen osuus taseen loppusummasta

²Toimiala = NACE Rev. 2 mukainen

Taulukosta 2 voidaan tutkia kohdeyhtiöiden liikearvon osuutta taseen loppusummasta vuosina 2007-2011. Keskiarvoisesti kohdeyhtiöiden kohdalla liikearvon suhteellinen osuus on pysynyt tarkasteluajanjaksona melko tasaisena. Toimialan osalta suurin osa kohdeyhtiöistä toimii IT-alalla. Liite 1 esittelee kohdeyhtiöiden tarkemman toimialalistauksen.

5 EMPIIRISET TUTKIMUSTULOKSET

5.1 Tilinpäätösten pisteindeksi

Tilinpäätösten pisteindeksillä kuvataan sitä, kuinka hyvin kohdeyhtiöt ovat vuosittain noudattaneet annettuja säännöksiä liikearvosta tehtävälle arvonalentumistestauksen raportoinnille.

Taulukko 3 esittää pisteytyksen tarkemmat tutkimustulokset. Ensimmäinen osa Pisteet - keskiarvo kertoo pisteytetyjen tilinpäätöstietojen vuosittaiset keskiarvot. Vuosittainen maksimipistemäärä oli jokaiselle vuodelle 22 pistettä. ”Keskiarvo” kuvastaa 10 yrityksen vuosittaisia raportointielementtikohtaisia keskiarvoja eli sitä pistemäärää, jonka kyseinen raportointielementti on keskimääräisesti saanut raportointivuonna kohdeyrityksissä. Koko raportointivuoden keskiarvoinen kokonaispistemäärä löytyy sarakkeesta ”Yhteensä”. Taulukossa 4 on esitelty tarkemmin tutkittavien ominaisuuksien pisteytysperusteet.

Alhaisin havaittu kokonaispistemäärä koko tarkastelukaudella oli 4 pistettä, ja tämä raportointiin vuonna 2007. Korkein kokonaispistemäärä oli 17 pistettä, ja tämä raportointiin vuosina 2009, 2010 ja 2011 (useita yrityksiä). Huomionarvoista on se, että sekä alhaisin että korkein havaittu kokonaispistemäärä kuului samalle yritykselle. Raportoinnin laatuun on siis kiinnitetty huomiota, mutta ilman tarkempaa tutkimusta ei voida sanoa, johtuuko tämä yrityksen sisäisistä vai ulkoisista tekijöistä.

Taulukon 3 toinen osa kuvastaa elementtikohtaista keskimääräistä pistemäärää suhteutettuna raportointielementtikohtaiseen maksimipistearvoon. Lisäksi taulukossa on raportoitu vuosikohtainen suhteellisten osuuksien keskiarvo. Verrattuna taulukon ensimmäisessä osassa ilmoitettuun suhteelliseen kokonaispistemäärään, suhteellisten osuuksien keskiarvo kuvastaa suurpiirteisemmin raportoinnin kokonaisvaltaisuutta, mutta antaa ehkä paremman kokonaiskuvan raportoinnin kattavuudesta. Yksityiskohtaisemmin tarkasteltuna raportointielementeistä parhaiten raportoituina ovat keskimääräisesti olleet tehdyt arvonalentumiskirjaukset, CGU:ille kohdistettu liikearvo, käytetty valuaatiomalli sekä olosuhteet tehdyille arvonalentumisille. Erityisesti käytetyn valuaatiomallin kattava raportointi poikkeaa Carlin & Finchin (2009) tutkimuksesta, jossa tutkimusotoksen yrityksistä 25% ei ollut raportoinut käytettyä valuaatiomallia ollenkaan. Raportointielementtien muutoksista ja erityisesti syistä muutosten taustalla on raportoitu

välttävästi, mitä kuvastavat keskiarvot 36,0 % ensiksi mainitulle ja 7,1 % jälkimmäiselle. Lisäksi kummassakaan näistä elementtikategorioissa ei päästy yhtenäkkään vuonna minkään yrityksen kohdalla täysiin pisteisiin, toisin sanoen yksikään yritys ei ollut kattavasti raportoinut liikearvolleen tekemän arvonalentumistestauksen parametrimuutoksista tai syistä näiden muutosten taustalla.

Yhdessäkään tilinpäätöksessä ei ollut jäänyt raportoimatta tehtyjä arvonalentumisia. Tietojen sijoittaminen tilinpäätöksissä vaihteli, mutta useat yritykset olivat pyrkineet ilmoittamaan liikearvolle tehdyt arvonalentumiset jo liiketoimintakatsauksessa. Merkittävää oli kuitenkin se, että tietojen antaminen arvonalentumistestauksesta raportoivassa liitetiedossa (lähes poikkeuksetta Aineettomat hyödykkeet, tai muu vastaava) oli puutteellista. Erityisesti syyt tehdyille arvonalentumisille liitetiedoissa oli vaillinaista, ja tietojen etsiminen tilinpäätösmateriaalista oli työlästä.

Huomattava osa tutkittavista yrityksistä (noin 40%) raportoi rahavirtaa tuottavina yksiköinä liiketoiminnan ensisijaiset segmentit. Tämä tulos on hyvin pitkälti yhdenmukainen niin Carlin & Finchin (2009) kuin Petersen & Plenborgin (2010) tulosten kanssa. IAS 36:ta voidaan kuitenkin tulkita siten, että rahavirtaa tuottavina yksiköinä voidaan pitää segmenttitasot, mikäli segmenttitasot ovat alin taso jolla yritysjohdolle raportoidaan yrityksen tulosta. Osa yrityksistä olikin maininnut tämän määrittelyperusteissaan, mutta suurin osa niistä yrityksistä jotka määrittelivät CGU:t segmenttitasolla, eivät olleet antaneet tähän selitystä. Olennaista raportoinnin osalta olisikin, että tiedoista löytyisi perustelut käytetylle määrittelylle. Tällöin voidaan saada varmuutta siitä että liikearvo on oikein allokoitu, ja erityisesti siitä että arvonalentumistestauksen tulokset kuvastavat oikealla tavalla liikearvon tuomia synergiaetuja oikeassa rahavirtaa tuottavassa yksikössä. Rahavirtaa tuottaville yksiköille allokoituista liikearvoista vain murto-osa oli jäänyt raportoimatta, ja puutteita oli havaittavissa ainoastaan tutkimusajanjakson alkupuolella.

Käytetty valuaatiomalli oli raportoitu poikkeuksetta aina vuoden 2007 muutamien poikkeusten jälkeen. Kaikki yhtiöt olivat käyttäneet valuaatiomallina käyttöarvoa. Myös ennusteiden kattama aika oli raportoitu kiitettävästi. Mallissa käytettyjen kassavirtojen ja diskonttauskorkojen verotekijöistä taasen on raportoitu välttävästi.

Taulukko 3. Pisteindeksit

Tuuttittava elementti (maksimipisteet)	AAK (1)	CGU (2)	LACGU (1)	VALMAL (1)	AIKA (2)	R (2)	K (2)	OLETK (1)	VEROT (2)	TETOL (1)	HERKAN (2)	OLOS (1)	MUTOK (2)	SYT (2)	Yhteensä (22)	n = 48	
Pisteet - keskiarvo																	Suhteessa maksimipiste- määrään, yhteensä
2007	1,00	1,11	0,78	0,78	1,78	1,00	0,22	0,67	0,56	0,89	1,00	0,89	0,56	0,11	11,33	51,50 %	
2008	1,00	1,30	0,90	1,00	2,00	1,11	0,56	0,78	1,00	1,00	1,11	0,89	0,44	0,00	13,09	59,50 %	
2009	1,00	1,20	1,00	1,00	2,00	1,50	0,90	1,00	1,00	1,00	1,40	1,00	0,80	0,20	15,00	68,18 %	
2010	1,00	1,70	1,00	1,00	1,80	1,50	0,90	1,00	1,00	1,00	1,50	0,90	0,90	0,10	15,30	69,55 %	
2011	1,00	1,80	1,00	1,00	1,80	1,40	0,80	1,00	1,30	1,00	1,50	1,00	0,90	0,30	15,80	71,82 %	
Minimi	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	4,00		
Maksimi	1,00	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	2,00	1,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	1,00	17,00		
Suhteessa maksimipistemäärää n																Suhteellisten osuuksien kokonaiskeskiarvo	
2007	100,0 %	55,6 %	77,8 %	77,8 %	88,9 %	50,0 %	11,1 %	66,7 %	27,8 %	88,9 %	50,0 %	88,9 %	27,8 %	5,6 %	58,3 %	58,3 %	
2008	100,0 %	65,0 %	90,0 %	100,0 %	100,0 %	55,6 %	27,8 %	77,8 %	50,0 %	100,0 %	55,6 %	88,9 %	22,2 %	0,0 %	66,6 %	66,6 %	
2009	100,0 %	60,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	75,0 %	45,0 %	100,0 %	50,0 %	100,0 %	70,0 %	100,0 %	40,0 %	10,0 %	75,0 %	75,0 %	
2010	100,0 %	85,0 %	100,0 %	100,0 %	90,0 %	75,0 %	45,0 %	100,0 %	50,0 %	100,0 %	75,0 %	90,0 %	45,0 %	5,0 %	75,7 %	75,7 %	
2011	100,0 %	90,0 %	100,0 %	100,0 %	90,0 %	70,0 %	40,0 %	100,0 %	65,0 %	100,0 %	75,0 %	100,0 %	45,0 %	15,0 %	77,9 %	77,9 %	
Elementtikohtainen kokonaiskeskiarvo (%)	100,0 %	71,1 %	93,6 %	95,6 %	93,8 %	65,1 %	33,8 %	88,9 %	48,6 %	97,8 %	65,1 %	93,6 %	36,0 %	7,1 %			

Taulukko 4. Tutkittavien ominaisuuksien pisteytysperusteet

1. Liikearvosta tehdyt arvonalentumiskirjaukset (AAK): onko yritys raportoinnut tehdyt arvonalentumiset (0-1 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = tiedot ilmoitettu 2. CGU:n määritelmä (CGU): kuinka yritys määrittänee rahavirtaa tuottavan yksikön, ja erityisesti onko määritelmä segmenttitasoa alhaisempi (0-2 pistettä) i. 0 pistettä = segmenttitaso, syitä ei annettu ii. 1 piste = segmenttitaso, syyt epäselvät iii. 2 pistettä = segmenttitasoa alhaisemmat 3. CGU:lle tai CGU-ryhmälle allokoitu liikearvo (LACGU): onko yritys raportoinnut liikearvon allokoinnin rahavirtaa tuottaville yksiköille (0-1 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = tiedot ilmoitettu 4. Käytetty valuuaatiomalli (VALMAL): onko yritys raportoinnut käytetyn valuuaatiomallin (0-1 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = tiedot ilmoitettu 5. Diskonttauskorko (R): onko yritys raportoinnut käytetyn diskonttauskoron (0-2 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = tiedot ilmoitettu vain osan kohdalta iii. 2 pistettä = tiedot ilmoitettu	6. Oletettu kasvuprosentti (K): onko yritys raportoinnut käytetyn kasvuprosentin (0-2 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = ilmoitettu, kaikille CGU:ille sama eikä syytä annettu iii. 2 pistettä = ilmoitettu, CGU-kohtainen 7. Olenaiset oletukset (OLETUK): onko yritys raportoinnut testauksessa käytetyt olenaiset oletukset (0-1 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = tiedot ilmoitettu 8. Veroja ennen lasketut korot ja kassavirrat (VEROT): onko yritys raportoinnut käyttäneensä sekä kassavirralle että diskonttauskorolle ennen veroa määriteltäviä parametrejä (0-2 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = tiedot ilmoitettu vain korolle tai kassavirroille iii. 2 pistettä = tiedot ilmoitettu molemmille korkolle ja kassavirroille 9. Tietolähteet kohtiin 5. - 8. (TIEIOL) (0-1 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = tiedot ilmoitettu 10. Ennusteiden kattama aika (AIKA): onko yritys raportoinnut ennusteiden kattaman ajan, ja ajan ylittäessä 5 vuotta, onko tälle annettu selitys (0-2 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu	ii. 1 piste = ilmoitettu, yli 5 vuotta eikä syytä tälle iii. 2 pistettä = tiedot ilmoitettu 11. Herkkyyssanalyysi (HERKAN): onko herkkyyssanalyysi suoritettu, ja kuinka kattava ja selkeä se on (0-2 pistettä) i. 0 pistettä = ei tehty ii. 1 piste = tehty, epäselkeä tai ei-kattava iii. 2 pistettä = tehty, selkeä ja kattava 12. Tapahtumat ja olosuhteet joiden voidaan katsoa aiheuttaneen arvonalentumisen (OLOS): onko yritys raportoinnut syyt jotka ovat johtaneet tehtyihin arvonalentumisiin (0-1 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = tiedot ilmoitettu 13. Muutokset yllämainituissa elementeissä (MUUTOK): onko yritys raportoinnut tapahtuneet muutokset kohtien 1. - 12. parametreissa (0-2 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = tiedot ilmoitettu vain osan kohdalta iii. 2 pistettä = tiedot ilmoitettu 14. Muutosten syyt mainituissa elementeissä (SYYT): onko yritys raportoinnut syyt kohdan 13. muutoksille (0-2 pistettä) i. 0 pistettä = tietoja ei ilmoitettu ii. 1 piste = tiedot ilmoitettu vain osan kohdalta 2 pistettä = tiedot ilmoitettu

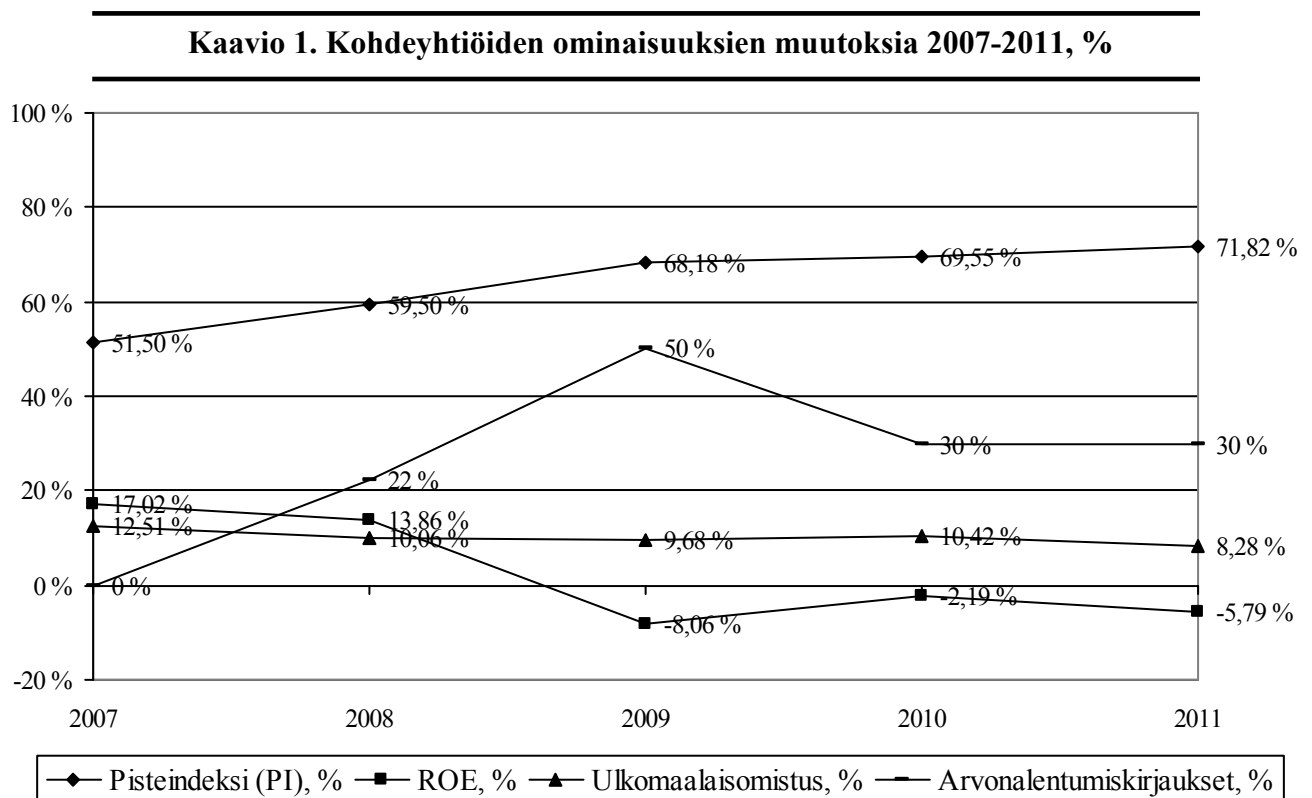
Usein tieto mallin kassavirta- ja korkoparametrien verotekijöistä löytyi tilinpäätöksen laatimiseen liittyvistä tiedoista, mutta tiedot olivat yleisellä tasolla ilmaistuja ja oli vaikea hahmottaa oliko myös liikearvon arvonalentumistestauksessa käytetty ennen veroja määriteltäviä kassavirtoja ja diskonttauskorkoa. Koska Tilinpäätöksen laadintaperiaatteet - osio oli monella yrityksellä hyvin jäykkä ja pysyi kutakuinkin muuttumattomana vuodesta toiseen, oli tietojen luotettavuus kyseenalainen. Mallissa käytetty diskonttauskorko sinänsä oli yleisesti raportoitu hyvin, mutta puutteita raportointiin aiheutti se, että usein kaikille CGU:ille oli käytetty samaa korkoa eikä syytä tähän ollut annettu, tai korko oli ilmoitettu vaihteluvälillä. Käytetty kasvuprosentti sen sijaan oli raportoitu vaihtelevasti joko siten, että prosentti oli ilmoitettu vaihteluvälillä, sitä ei ollut ilmoitettu, se oli kaikille CGU:ille sama, tai ilmoitettuna oli ainoastaan raportointijakson jälkeinen ikuinen kasvutekijä. Vuoden 2007 jälkeen testauksen kannalta olennaiset oletukset oli raportoitu kattavasti, mutta kuten verotekijän kohdalla myös olennaisten oletusten kohdalla tiedot oli haettava useasta eri tilinpäätöksen kohdasta, ja usein jäi epäselväksi mitkä tekijät olivat liikearvon kannalta olennaiset, ja mitkä tekijät olivat yleisesti liiketoimintaa arvioitaessa olennaisessa roolissa. Tietolähteet käytetyille parametreille olivat helposti löydettävissä, joskin maininnat olivat usein yleisluontoisella tasolla kuten ”perustuvat johdon hyväksymiin taloudellisiin ennusteisiin” tai ”ovat yhdenmukaisia ulkopuolisten tahojen kanssa”. Vain murto-osa yrityksistä oli käyttänyt tai ainakaan mainitsi käyttäneensä ulkopuolista tahoa ennusteiden laatimiseen tai vahvistamiseen, ja vain muutama mainitsi nämä ulkopuoliset tahot nimeltä.

Arvonalentumistestien herkkyyksianalyysit jäivät tarkastelujakson alkupuolella sisällöllisesti melko epäselviksi ja epäkattaviksi, mutta niiden laatu parani huomattavasti tarkastelujakson loppupuolella. Raportoinnin laatu oli kuitenkin koko tarkastelujakson ajan äärimmäisen vaihteleva. Osa yrityksistä oli raportoinut herkkyyksianalyysin tiedot vain merkittävien CGU:iden kohdalla, tai vain niiden CGU:iden kohdalla joiden kirjanpitoarvon voitiin katsoa olevan vaarassa nousta käyttöarvoa korkeammaksi. Lisäksi raportointimuoto oli epästandardi ja usein epäselkeä.

Selkein puute raportoinnissa liittyi parametrien muutoksiin sekä selityksiin muutosten taustalla. Raportoinnin laatu oli vaihtelevaa, sillä monet yritykset antoivat vertailuluvut

edellisvuoteen nähden ainoastaan diskonttauskoron kohdalla, kun taas osa yrityksistä ei antanut vertailutietoja ollenkaan. Selityksiä käytettyjen arvojen muutoksille tai muutoksille olosuhteissa, kuten rahavirtaa tuottavien yksiköiden uudelleenjaossa, oli annettu vain murto-osassa tilinpäätöksiä. Tästä kertoo myös alhainen elementtikohtainen kokonaiskeskiarvo 7,1 %. Vuoden 2011 tilinpäätöksissä suhteellinen keskiarvo tälle elementille oli kuitenkin 15,0 %, eli parannusta suhteessa viiden vuoden keskiarvoon voidaan katsoa tapahtuneen.

Kaiken kaikkiaan liikearvoon liittyvä arvonalentumistestauksen raportointivaatimusten noudattaminen on parantunut vuodesta 2007 vuoteen 2011 huomattavasti, mutta puutteita raportoinnissa löytyy edelleen. Huomionarvoista on erityisesti se, että muutoksia käytetyissä parametreissa eikä selityksiä muutoksille ole raportoitu kattavasti. Lisäksi tilinpäätöstietojen käyttäjän näkökulmasta huomiota herättää tietojen sekalainen esiintyminen tilinpäätöksissä, mikä vaikeuttaa tietojen yhdistelyä ja kattavan näkemyksen saamista arvonalentumistestaukseen.

Lisäksi monet yritykset mainitsevat liikearvon tilinpäätöksissään liiketoimintaan liittyvissä riskeissä sekä huomioivat sen, että liikearvon arvonalentumistestaus vaatii useiden arvioiden käyttämistä, eikä näiden arvioiden toteutumisesta voida antaa takeita vaihtuvien markkinatilanteiden takia. Liikearvon hyväksytään siis olevan altis muutoksille liittyen niin yrityksen sisäisiin kuin ulkoisiin tekijöihin, ja tätä tosiasiaa on pyritty selkeällä ilmaisulla tuomaan tilinpäätöksissä esille.

Kaavio 1 kuvaa tiettyjen tutkimusaineiston ominaisuuksien ajallista muutosta ominaisuuksille laskettujen pisteiden vuosittaisilla keskiarvoilla mitattuna. Pisteindeksin muutos näkyy kaaviossa ylimpänä. Vuonna 2007 eli kaksi vuotta IFRS-säännösten pakollisen käyttöönoton jälkeen kohdeyhtiöiden raportoinnin voitiin pisteindeksin perusteella katsoa täyttäneen hieman yli puolet vaadituista raportointielementeistä. Taulukosta voidaan huomata, että pisteindeksin kehitys on ollut tasaisesti kasvavaa, mikä kertoo siitä, että raportoinnin laadun voidaan katsoa parantuneen vuosi vuodelta. Vuodesta 2007 vuoteen 2011 raportoinnin laatu on parantunut 39,26 %, toisin sanoen keskiarvoinen kokonaispistemäärä on noussut 11,33:sta 15,80 pisteeseen. Silti vuonna 2011 raportoinnin voidaan katsoa täyttäneen keskimääräisesti 71,82 % sille asetetuista vaatimuksista. Lisäksi kaaviosta voidaan havaita, että laadun paraneminen on hidastunut huomattavasti vuoden 2009 jälkeen. Tehdyt arvonalentumiset näkyvät kaaviossa toiseksi ylimpänä. Tehdyt arvonalentumiset on kaaviossa ilmoitettu suhteellisena frekvenssinä. Kaaviosta voidaan nähdä, että vuonna 2007 yksikään kohdeyhtiö ei tehnyt arvonalentumista liikearvosta. Eniten arvonalentumisia on tehty vuonna 2009, jolloin puolet kohdeyhtiöistä kirjasi arvonalentumisen. Ulkomaalaisomistus on keskiarvoisesti pysynyt suhteellisen tasaisena koko tarkastelujakson ajan, mutta trendissä on havaittavissa pientä laskua. Keskimääräinen kannattavuus on vuodesta 2007 pudonnut selvästi.

5.2 Regressioanalyysi

Tilinpäätöstietojen pisteytys kertoo siis siitä, kuinka hyvin kukin kohdeyritys on noudattanut raportointisaannoksia vuosittain. Yrityskohtainen pisteindeksin myötä pystytään sanomaan, että saannosten noudattamisessa on edelleen puutteita, joskin raportoinnin laatu on parantunut vuodesta 2007 vuoteen 2011. Tutkimuksen kannalta on

kuitenkin olennaista pyrkiä löytämään myös syitä siihen, miksi puutteita edelleen esiintyy. Tässä tutkimuksessa näitä syitä pyritään kartoittamaan rakentamalla regressiomalli, jossa selitettävänä tekijänä toimii yritysکوhtainen pisteindeksi, ja selittäviä tekijöitä pyritään löytämään yritysکوhtaisista tekijöistä. Koska kaikki kohdeyritykset ovat Suomessa listattuja yhtiöitä, on tarpeetonta huomioida analyysissä yhteiskunnallisia tai muita jaettuja tekijöitä.

Taulukossa 5 on esitetty sekä Pearsonin (parametrinen) että Spearmanin (ei-parametrinen) korrelaatiokertoimet selitettävän muuttuja ja selitettävien muuttujien välillä. Pearsonin ja Spearmanin korrelaatiokertoimet saavat molemmat arvoja välillä -1 ja 1. Koska kaikki käytetyt muuttujat eivät olleet täysin normaalijakautuneita, on olennaista kiinnittää huomiota erityisesti ei-parametrisiin korrelaatioihin, joita mitataan Spearmanin korrelaatiolla (taulukon 5 vasen aladiagonaali). Muuttujien joukosta voidaan havaita tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.01$) vahvako negatiivinen korrelaatio yrityksen kannattavuuden ja tehtyjen arvonalentumisten välillä. Lisäksi yrityksen koon ja omistusrakenteen sekä havaintovuoden ja pisteindeksilukeman välillä voidaan havaita tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.01$) vahva positiivinen korrelaatio. Tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.05$) negatiivinen korrelaatio voidaan havaita yrityksen pisteindeksiluvun ja kannattavuuden välillä. Ilman tarkempaa tarkastelua korrelaatioiden perusteella ei kuitenkaan voida suoraan sanoa, kumpi tutkittava ominaisuus toimii korrelaation attribuuttina.

Taulukko 5: Korrelaatiot^a

Muuttuja	Vuosi	Arvonalentumiset	Koko	Omistus	Liikearvo	Pisteindeksi	Kannattavuus
Vuosi	-	0,206 (0.159)	0,013 (0.933)	-0,114 (0.439)	-0,043 (0.772)	0,626** (0.000)	-0,324* (0.025)
Arvonalentumiset	0,200 (0.172)	-	0,052 (0.726)	-0,208 (0.155)	0,143 (0.331)	0,140 (0.344)	-0,573** (0.000)
Koko	-0,077 (0.603)	-0,002 (0.991)	-	0,516** (0.000)	-0,055 (0.708)	0,093 (0.529)	0,325* (0.024)
Omistus	-0,086 (0.561)	-0,120 (0.416)	0,702** (0.000)	-	-0,047 (0.752)	0,232 (0.113)	0,286* (0.049)
Liikearvo	-0,029 (0.843)	0,131 (0.376)	0,199 (0.176)	0,086 (0.560)	-	0,068 (0.646)	0,020 (0.892)
Pisteindeksi	0,637** (0.000)	0,093 (0.529)	-0,121 (0.414)	0,170 (0.249)	0,038 (0.796)	-	0,316* (0.029)
Kannattavuus	-0,272 (0.061)	-0,447** (0.001)	0,210 (0.152)	0,270 (0.064)	-0,263 (0.071)	-0,358* (0.012)	-

^a : Suluisa tilastollinen merkitsevyys - oikea ylädiagonaali Pearsonin korrelaatio, vasen aladiagonaali Spearmanin korrelaatio

n = 48, tarkastelujakso 2007-2011

Vuosi = Tarkasteluvuosi (*VUOSI*)

Tehdyt arvonalentumiset = 1 (arvonalentumisia tehty) tai 0 (ei tehtyjä arvonalentumisia) (*AA*)

Koko = taseen loppusumman luonnollinen logaritmi (*LN TASE*)

Omistus = ulkomaalaisomistuksen osuus, % (*OMISTUS*)

Liikearvo = liikearvon osuus taseen loppusummasta, % (*LA TASE*)

Pisteindeksi = yrityksen raportoinnin saama vuosittainen kokonaispistearvo (maks. 22 p) (*PI*)

Kannattavuus = ROE, % (*ROE*)

** = tilastollisesti merkitsevä tasolla $p < 0.01$

* = tilastollisesti merkitsevä tasolla $p < 0.05$

Pearsonin korrelaatioita (taulukon 5 oikea ylädiagonaali) tarkasteltaessa voidaan havaita samat tilastollisesti merkitsevät korrelaatiot kuin Spearmanin korrelaatiokertoimia tarkasteltaessa. Pearsonin korrelaatioissa voidaan lisäksi havaita tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.01$) positiivinen korrelaatio yrityksen koon ja kannattavuuden välillä, sekä

negatiivinen tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.05$) korrelaatio havaintovuoden ja kannattavuuden välillä.

Regressiomallin tulokset on esitetty taulukossa 6. Tilastollisesti erittäin merkitsevä muuttuja on ulkomaalaisomisteisuus ($p < 0.01$), joka sai positiivisen kertoimen. Tämä tarkoittaa sitä, että ulkomaalaisomistajien suhteellisen osuuden kasvaessa pisteindeksi kasvaa, eli raportoinnin laatu paranee. Tilastollisesti erittäin merkitsevä muuttuja on myös vuosi ($p < 0.01$), joka sai positiivisen regressiokertoimen. Tämä kertoo siitä, että raportoinnin voidaan olettaa paranevan vuosi vuodelta. Tämä tukee aiemmin tässä tutkimuksessa saatuja tuloksia pisteindeksin vuosittaisesta kasvusta eli raportoinnin laadun ajallisesta paranemisesta. Lisäksi kannattavuuden kerroin on negatiivinen ja tilastollisesti hieman merkitsevä ($p < 0.10$). Tämän tuloksen mukaan raportoinnin laadun voidaan siis olettaa paranevan yhtiön tuloksen, ROE:lla mitattuna, laskiessa.

Mallin oikaistu selitysaste on 0.480 eli varsin korkea. Mallin F-luku on 8.217, ja F-luvun p-arvon ollessa 0.000 mallia voidaan hylätä nollahypoteesi. Lisäksi mallin Durbin-Watson-luku on 2,046, minkä perusteella mallin havaintojen voidaan olettaa olevan riippumattomia.

Regressiomallin oikaisu

Taulukosta 6 voidaan lisäksi havaita, että selittävät muuttujat *tehdyt arvonalentumiset* ja *koko* saavat varsin alhaiset t-arvot. Koska havaintoja on ainoastaan 48 ja selittäviä muuttujia kuusi kappaletta, ajettiin regressio uudestaan poistamalla kyseiset kaksi muuttujaa. Jäljelle jäivät muuttujat *vuosi*, *omistus*, *liikearvo* sekä *kannattavuus*. Muuttujien poistamisen jälkeen mallin korjattu selitysaste nousi 0,499 %:iin ja F-luku sai arvon 12.682 ($p < 0.01$). Taulukossa 7 on esitetty oikaistut kertoimet jäljelle jääneille neljälle muuttujalle. Oikaistun mallin mukaan tilastollisesti erittäin merkitseviä muuttujia olivat yrityksen raportointivuosi ($p < 0.01$) sekä ulkomaalaisomisteisuus ($p < 0.01$). Tulos ulkomaalaisomisteisuuden vaikutuksesta raportoinnin laatuun laatua parantavana tekijänä on yhtenevä Bova & Pereiran (2012) kanssa. Samansuuntaisiin tuloksiin päätyivät Nagy (2010) sekä Jaffar et al. (2007). Lisäksi yrityksen kannattavuuden tilastollinen merkitsevyys saavutti tason $p < 0.05$, jota voidaan pitää tilastollisesti merkitseväenä. Oikaisun aikaansaamat muutokset voivat olla selitettävissä taulukon 5

Taulukko 6: Regressiomallin tulokset^a

<i>Muuttuja</i>	<i>Kerroin</i>	<i>t-arvo</i>	<i>p-arvo</i>
Vakio	-2093,740	-5,303	0.000
Vuosi	1,048	5,329	0.000
Tehdyt arvonalentumiset	-0,462	-0,589	0.559
Koko	-0,006	-0,030	0.976
Omistus	8,915	2,880	0.006
Liikearvo	4,018	1,187	0.242
Kannattavuus	-2,509	-1,833	0.074
Mallin selitysaste (oikaistu)	0,480		
Mallin F-arvo	8,217		
F-arvon merkitsevyys	0.000		
Durbin-Watson	2,046		

^a : n = 48, tarkastelujakso 2007-2011

Vuosi = Tarkasteluvuosi (*VUOSI*)

Tehdyt arvonalentumiset = 1 (arvonalentumisia tehty) tai 0 (ei tehtyjä arvonalentumisia) (*AA*)

Koko = taseen loppusumman luonnollinen logaritmi (*LN TASE*)

Omistus = ulkomaalaisomistuksen osuus, % (*OMISTUS*)

Liikearvo = liikearvon osuus taseen loppusummasta, % (*LA TASE*)

Pisteindeksi = yrityksen raportoinnin saama vuosittainen kokonaispistearvo (maks. 22 p) (*PI*)

Kannattavuus = ROE, % (*ROE*)

Taulukko 7: Oikaistun regressiomallin tulokset^a

<i>Muuttuja</i>	<i>Kerroin</i>	<i>t-arvo</i>	<i>p-arvo</i>
Vakio	-2,093	-5,303	0.000
Vuosi	1,043	5,475	0.000
Omistus	8,947	3,440	0.001
Liikearvo	3,618	-2,037	0.270
Kannattavuus	-2,095	1,117	0.048
Mallin selitysaste (oikaistu)	0,499		
Mallin F-luku	12,682		
F-luvun merkitsevyys	0.000		
Durbin-Watson	2,106		

^a : n = 48, tarkastelujakso 2007-2011

Vuosi = Tarkasteluvuosi (*VUOSI*)

Tehdyt arvonalentumiset = 1 (arvonalentumisia tehty) tai 0 (ei tehtyjä arvonalentumisia) (*AA*)

Koko = taseen loppusumman luonnollinen logaritmi (*LN TASE*)

Omistus = ulkomaalaisomistuksen osuus, % (*OMISTUS*)

Liikearvo = liikearvon osuus taseen loppusummasta, % (*LA TASE*)

Pisteindeksi = yrityksen raportoinnin saama vuosittainen kokonaispistearvo (maks. 22 p) (*PI*)

Kannattavuus = ROE, % (*ROE*)

mukaisilla muuttujien välisillä korrelaatiokertoimilla. Erityisesti sekä Pearsonin että Spearmanin korrelaatioissa *tehdyillä arvonalentumisilla* ja *kannattavuudella* voitiin havaita tasolla $p < 0.01$ tilastollisesti merkitsevä korrelaatio, sekä *yrityksen koon* ja *kannattavuuden* välillä Pearsonin korrelaation mukaan tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.05$) korrelaatio. Näiden lukujen perusteella voidaan olettaa, että *koon*, *kannattavuuden* ja *tehtyjen arvonalentumisten* välillä on saattaa olla regressiomallin tuloksia vääristävä multikollinearisuus, jonka vuoksi mallin oikaisu (yhtiön koon ja tehtyjen arvonalentumisten poistaminen) sai aikaan parempilaatuisia tuloksia. Toisaalta jäljelle jääneet selittävät tekijät saattavat vain olla pisteindeksin kannalta olennaisempia tekijöitä.

5.3 Keskustelua tutkimustuloksista

Tilinpäätöksistä muodostetut pisteindeksit kertovat siis edelleen siitä, että kaikkia raportointisäännöksiä ei ole noudatettu. Raportoinnin laadun voitiin laskettujen pisteindeksien perusteella sanoa parantuneen vuodesta 2007 vuoteen 2011 39,4 prosenttia. Vuonna 2011 raportointisäännöksiä oli kuitenkin noudatettu ainoastaan 71,8-prosenttisesti. Liikearvo on jo lähtökohtaisesti siihen liittyvän subjektiivisuuden vuoksi monimutkainen ja useasti vaikeasti hahmotettava tase-erä. Liikearvon odotetaan tuovan synergiaetuja yhtiölle, ja tilinpäätöksessä tulisi voida selittää, kuinka näiden synergiaetujen on oletettu materialisoituvan rahallisesti tai muuna hyötynä yhtiön toiminnassa. Raportoinnille asetetut vaatimukset ovat oikeaoppisesti noudatettuina omiaan selkiyttämään tätä näkemystä, joskin raportointisäännöksetkään eivät täysin kata sitä, kuinka liikearvon voidaan katsoa nitoutuvan yrityksen liiketoimintaan. Raportointisäännösten tarkoitus on siis tuottaa tilinpäätösten käyttäjille ensisijaisesti tietoa siitä, kuinka liikearvon ajatellaan kehittyvän ajan myötä. Tästä syystä raportoinnissa tulisi selvittää se, miten liikearvo on yrityksessä allokoitu ja kuinka tulevaisuuden näkymien oletetaan vaikuttavan liikearvon arvoon. Jotta liikearvon merkitys ja osallisuus tuloksenmuodostukseen voitaisiin edes osittain ymmärtää, on yritysten olennaista raportoida arvonalentumistestauksessa käytetty diskonttauskorko ja kasvuoletukset, sekä mahdolliset muutokset näissä parametreissa. Ensisijaisen tärkeää on myös muutosten syistä raportointi, sillä muutos itsessään ei kerro vaikutuksesta liikearvoon pitkällä tähtäimellä.

Finanssivalvonnan IFRS-valvonnan esille nostamat puutteet raportoinnissa voitiin havaita myös tarkasteluajanjaksolla kohdeyrityksissä. Tutkimuksen mukaan, sekä Finanssivalvonnan havaintojen mukaisesti, suurin osa yrityksistä oli ilmoittanut tilinpäätöksissään rahavirtaa tuottavien yksiköiden lukumäärän ja näille yksiköille allokoitua liikearvon, mutta yksiköt oli usein määritelty raportointisegmenttien tasolla. Tämän tutkimuksen näkökulmasta raportointisäännöksiä itsessään voidaan sanoa noudatetun hyvin, sillä rahavirtaa tuottavien yksiköiden raportointisäännöksiä oli noudatettu tarkastelujaksolla keskimäärin 71,1-prosenttisesti vuoden 2011 pistekeskivertailun ollessa 1,80/2,00 (90,0%). Parannusta vuodesta 2007 vuoteen 2011 oli tullut 61,87%. Lähtökohtaisesti segmenttitasoiset rahavirtaa tuottavat yksiköt eivät ole raportointisäännösten vastaisia, sillä yksiköiden tulee olla määritelty sillä tasolla, joka on alin sellainen taso, jolla johto seuraa liikearvoja. Voidaankin kysyä, onko tässä kohtaa kysymys todella siitä, että yritysjohto ei seuraa liikearvoja segmenttitasoa alemmalla tasolla, vai johtuuko segmenttitasoinen määrittely muista tekijöistä. Koska segmenttitasoiseen rahavirtaa tuottavien yksiköiden liikearvoraportointiin ei oletettavasti ole tilintarkastajien toimesta puututtu (ottaen huomioon se, että suurin osa yrityksistä määritteli rahavirtaa tuottavat yksiköt segmenttitasolle vielä vuonna 2011), voidaan ajatella, että syy yksiköiden määrittelemiselle löytyy yritysjohton sisäisen raportoinnin rakenteesta. Tilanteissa joissa liikearvon tulontuottamiskyvyn voidaan katsoa nitoutuvan yrityksen laajempiin rakenteellisiin ominaisuuksiin, onkin paikallaan että liikearvoa mitataan ja sen arvonalentumista testataan tällä korkeammalla tasolla. Kuitenkin tilanteissa joissa liikearvon tuottamat synergiaedut voidaan ajatella saavutettavan segmenttitasoa alemmilla liiketoimintatasoilla, olisi tarpeenmukaista raportoida liikearvo allokoituna näille liiketoimintatasoille huolimatta siitä, että johto seuraa liikearvojen muutosta segmenttitasolla. Tässä kohtaa tilinpäätössohjeistuksessa voitaisiin siis huomioida johton raportoinnin seurannan lisäksi ne liiketoimintatasot tai liiketoimintakokonaisuudet, joiden oletetaan hyötyvän liikearvosta. Suuremmat segmenttitasot eivät ole usein pienempien liiketoimintatasojen mukaan yhtä herkkiä muutoksille, jolloin muutokset liikearvojen tulontuottamiskyvyissä voivat jäädä huomaamatta, ja taseen loppusumma sekä raportoitu tulos voivat sisältää pitkäänkin ilmaa. Voidaankin kysyä, olisiko lähiaikaisen talouden taantuman aikana nähty useampia arvonalentumiskirjauksia liikearvosta, mikäli rahavirtaa tuottavat yksiköt olisi määritelty toisin ja liikearvo allokoitu täten herkemäksi liiketoimintamuutoksille. Ilman tarkempaa tutkimusta on kuitenkin mahdotonta sanoa,

miksi rahavirtaa tuottavat yksiköt määritellään edelleen usein segmenttitasolle. Raportointisäännösten noudattamisen ja siten myös tämän tutkimuksen näkökulmasta kohdeyritykset ovat kuitenkin toimineet oikein siinä mielessä, että yksiköt sekä näille allokoitu liikearvo on raportoitu tilinpäätöksissä hyvin.

Arvonalentumistestauksen raportoinnissa erityisiä puutteita voitiin havaita käytetyn kasvuparametrin raportoinnissa. Lisäksi muutokset käytetyissä parametreissa ja estimaateissa oli usein jätetty raportoimatta, mistä kertoo alhainen kokonaiskeskiarvo 36,0% (vuonna 2011 45,0%). Lisäksi raportoidut kasvuestimaatit ja diskonttauskorot oli usein raportoitu kaikille rahavirtaa tuottaville yksiköille samoina. Ottaen huomioon että rahavirtaa tuottavat yksiköt oli usein määritelty segmenttitasolla, voidaan kysyä, kohdistuuko kaikille segmenteille ja täten rahavirtaa tuottaville yksiköille samat tulevaisuuden oletukset. Tästä päästään takaisin perustavanlaatuisen kysymykseen siitä, onko liikearvon allokointi segmenttitasoisille rahavirtaa tuottaville yksiköille kattava ja ensisijaisesti oikea tapa määrittää liikearvo ja sen tulevaisuuden tulontuottamiskyky. Toisaalta voidaan pohtia sitä, miksi niinkin moni yritys on päätenyt segmenttitasoiseen raportointiin. Koska lähtökohtaisesti ainoa hyväksyttävä syy tälle on sen, että johto seuraa liikearvoja alimmillaan segmenttitasolla, voidaan kysyä kuinka selkeästi yrityksessä kyetään sisäisesti määrittämään liikearvon merkitystä yrityksen tulonmuodostuksessa ottaen huomioon segmenttien olevan useasti hyvinkin laajoja kokonaisuuksia.

Koska liikearvot on usein allokoitu laajalla tasolla, on tärkeää pystyä ymmärtämään mihin liikearvo hyödyttää yritystä tulevaisuudessa. Tässä IFRS-sääntelyn mukaisesti raportointia voidaan parantaa esittämällä selkeästi käytetyt estimaatit ja muutokset näissä estimaateissa. Erityisen ongelmalliseksi tilanteen tekee kuitenkin se, että laskettujen pisteindeksien mukaan voidaan huomata yritysten olleen erityisen huonoja raportoimaan syitä arvonalentumistestauksessa käytettyjen estimaattien ja parametrien muutoksista. Pisteindeksin mukaan vuosina 2007-2011 muutosten syiden raportointi täytti raportointisäännökset keskimäärin vain 7,1-prosenttisesti. Vaikka parannusta vuodesta 2007 vuoteen 2011 oli tullut peräti 167,86%, vuonna 2011 säännösten noudattaminen sai kokonaisuudessaan keskiarvon 15,0%. Arvonalentumistestaus itsessään ei ole omiaan kertomaan juuri paljoakaan siitä, kuinka liikearvon on tulevaisuudessa ajateltu osallistuvan yrityksen tulonmuodostukseen.

Kuten mainittu jo edellä, Finanssivalvonnan suorittaman IFRS-valvonnan tuloksena havaittiin liikearvolle suoritettujen herkkyysanalyysien olleen epäinformatiivisia. Tämän tutkimuksen pisteindeksien mukaan herkkyysanalyysit oli raportoitu suhteellisen hyvin. Raportointivaatimusta oli noudatettu 65,1-prosenttisesti, mutta vuosina 2010 ja 2011 keskiarvo oli jo 75 %. Lisäksi maksimipisteet tälle elementille (2 pistettä) oli 48 havainnosta saanut 36. Tässä kohtaa ainakin kohdeyhtiöiden kohdalla ei voida suoranaisesti sanoa tulosten olevan linjassa Finanssivalvonnan suorittaman selvityksen kanssa. Syy tähän voi olla tämän tutkimuksen valintakriteereinä käytetty liikearvon suhteellinen määrä taseessa, joka saattaa olla vaikuttavana tekijänä kyseisen raportointielementin noudattamiselle. Ilman tarkempaa tutkimusta syitä poikkeavalle tutkimustulokselle ei kuitenkaan voida sanoa tarkemmin. Toisaalta raportoinnin kvalitatiivisten ominaisuuksien kattavuuden arviointi on osittain subjektiivista, joten myös kattavuuden määrittäjän näkemyksellä on vaikutusta lopputulokseen. Erityisesti herkkyysanalyysin kohdalla yhtiöiden olisi mahdollista tarkentaa liikearvolle kehitykselle asetettuja tavoitteita, joten herkkyysanalyysien kattavuuteen tulisi markkinavalvonnassa kiinnittää erityistä huomiota. Vaikka herkkyysanalyysien laatu olikin vuodesta 2007 vuoteen 2011 parantunut laadullisesti, raportoidut analyysit olivat asultaan epäselviä. Liikearvo on tase-eränä monimutkainen ja vaikeasti havaittavissa, joten sen merkityksen tarkempi raportointi on olennainen osa tilinpäätöstä, ja tässä kohtaa olisi tarkoituksenmukaista kiinnittää huomioita myös raportoinnin selkeyteen. Ongelmalliseksi tilanteen tekee myös se, mikäli liikearvo on syntynyt yritysostosta, jossa kohdeyhtiön osake ei ole julkisen kaupankäynnin kohteena. Tällöin ulkopuolisen tahon on erityisen vaikea arvioida liikearvon arvonalentumisherkkyttä (Gu & Lev 2011). Alaskirjausherkkyyden arvioimiseksi olennaista olisi herkkyysanalyysien lisäksi raportoida myös liikearvon muodostaneen hankinnan kohteen toiminnasta. Hayn & Hughesin (2006) mukaan tietotarve tämä tulisi huomioida laajemmin myös segmenttiraportoinnin sääntelyssä vaatien yrityksiä raportoimaan hankittujen yritysten toiminnasta monipuolisesti. Raportoinnin määrää ja laatua pohdittaessa tulee kuitenkin huomioida, että liikesalaisuuksien ja olennaisen tiedon raportoinnin välillä on usein häilyvä raja. Standardeja asetettaessa ja raportoinnin laadun parantamisen vaatimisessa tuleekin huomioida, että sääntöjä ei ole syytä asettaa niin tiukoiksi, että yhtiön tulee paljastaa toiminnastaan enemmän kuin on tarpeenmukaista markkinoiden terveen kilpailun ylläpitämiseksi.

Koska pisteindeksin avulla pyrittiin ainoastaan sanomaan kuinka raportoinnin laatu oli tarkasteluajanjaksolla kehittynyt, rakennettiin aineistosta lineaarinen regressiomalli. Regressiomallin avulla pyrittiin tarkemmin analysoimaan raportoinnin laatuun vaikuttavia tekijöitä tutkimalla yrityskohtaisten tekijöiden ja pisteindeksin välisiä tilastollisia merkitsevyyksiä. Valitut selittävät tekijät pyrittiin valitsemaan siten, että ne edustaisivat yritysten perusominaisuuksia. Lisäksi näitä tekijöitä oli käytetty useissa aikaisemmissa tutkimuksissa. Kohdeyhtiöiden joukko on taulukoiden 1 ja 2 mukaisesti selittävien ominaisuuksien mukaan melko heterogeeninen. Lisäksi taulukoista voidaan havaita, että tarkastelujaksolla on tehty vain vähän arvonalentumisia liikearvosta. Samanlaisia tuloksia sai investointipankki Houlehan Lokey (2010) havaitessaan, että vuoden 2006 jälkeen vuoden 2010 arvonalentumiset olivat alhaisimmillaan. Saman tutkimuksen mukaan 60% kaikista arvonalentumisista tehtiin pankki-, energia- ja telekommunikaatioalalla. Näiden tutkimustulosten voidaan katsoa olevan linjassa tämän tutkimuksen kanssa, sillä kohderyhmän yrityksen muodostuivat pitkälti kustannus- ja IT-toimialojen yhtiöistä.

Regressioanalyysin tulosten mukaan pisteindeksiin eli raportoinnin laatuun tilastollisesti merkitsevästi vaikuttavia tekijöitä olivat raportointivuosi (positiivinen kerroin), ulkomaalaisomistus (positiivinen kerroin) sekä yrityksen kannattavuus (negatiivinen kerroin). Raportointivuoden vaikutuksen kohdalla raportoinnin laadun voidaan olettaa kasvavan vuosi vuodelta. Siitä, johtuuko tämä esimerkiksi ohjeistuksen paremmasta laadusta, karttuneesta kokemuksesta vai tilinpäätösten käyttäjien/tilintarkastajien kasvavasta vaatimuksesta ei voida sanoa ilman tarkempaa analyysia. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että vuoden 2005 muutos liikearvon vuosittaisista poistoista arvonalentumistestaukseen on muiden muutosten tavoin vaatinut aikansa, jotta raportoinnin voidaan katsoa heijastelevan säännösten asettajien tavoitetilaa. Tämän havainnon voidaan katsoa olevan olennainen kaikkien tilinpäätösten käyttäjien näkökulmasta, sillä huomioon on tilinpäätöksiä tulkittaessa ja analysoitaessa otettava siis huomioon muutosten vaikutus tilinpäätösten laatuun. Raportointivaatimusten muutosten jalkauttaminen tilinpäätöksiin voi siis viedä useamman vuoden, ja tässä kohtaa voidaan miettiä, kuinka suuria eroavaisuuksia yritysten välillä voi mahdollisesti olla uusien säännösten noudattamisen aloittamisessa ja ennen kaikkea oikeanlaisessa soveltamisessa. Lisäksi voidaan pohtia sitä, kuinka ajallisen kehityksen merkitys vaikuttaa tilinpäätöstietojen vertailtavuuteen yrityskohtaisesti, mutta myös yritysten välillä.

Voidaanko siis olettaa, että yritys, joka on noudattanut raportointisäännöksiä useamman vuoden, on tuottanut laadullisesti samantasoista raportointia niin ensimmäisinä noudattamisvuosina kuin tätä seuraavinakin vuosina? Lisäksi voidaan pohtia sitä, ovatko eri aikaan IFRS-raportointivelvollisuuden alaisiksi tulleiden yritysten tilinpäätökset keskenään vertailukelpoisia? Osaavatko sijoittajat huomioida nämä tekijät sijoituspäätöksissään siten, että uusien raportointisäännösten noudattamisen aloittaneiden yritysten kohdalla huomattaisiin hinnanmuodostuksessa markkinoilla varovaisuutta?

Myös yrityksen ulkomaalaisomistuksella havaittiin tilastollisesti merkitsevä vahva positiivinen vaikutus pisteindeksiin. Tämä kertoo siitä, että ulkomaalaisomistuksen kasvaessa raportoinnin laatu paranee. Tämä tulos voi johtua siitä, että ulkomaalaisomistajat vaativat yhtiöiltä parempilaatuista raportointia. Kun tarkastellaan taulukon 5 mukaisia korrelaatiokertoimia, nähdään, että ulkomaalaisomistuksen ja yrityksen koon välillä voidaan sekä Pearsonin että Spearmanin korrelaatioiden kohdalla havaita tasolla $p < 0.01$ tilastollisesti merkitsevä korrelaatio. Tämän perusteella voidaan pohtia myös sitä mahdollisuutta, että vaikka yrityksen koko ei regressioanalyysin mukaisesti ollut tilastollisesti merkitsevä tekijä raportoinnin laadulle, yrityksen koko saattaa toimia attribuuttina ulkomaalaisomistuksen määrälle, joka kasvaessaan vaikuttaa positiivisesti raportoinnin laatuun. Ilman tarkempaa tutkimusta ei voida kuitenkaan varmasti sanoa, mikä merkitys yrityksen koolla on raportoinnin laadulle. Ulkomaalaisomistuksen ja raportointivuoden positiivisen merkityksen lisäksi yrityksen kannattavuudella havaittiin negatiivinen vaikutus raportoinnin laadulle. Kannattavuuden laskiessa yrityksen raportoinnin laadun voidaan siis olettaa paranevan. Tämä tulos on linjassa aiempien tutkimusten kanssa (Jaffar et al., 2007; Nagy, 2010), joiden mukaan kannattavuuden laskiessa yritys pyrkii raportoinnin laadun parantamisella välittämään sijoittajille enemmän tietoa yrityksen tilasta. Tässä kohtaa ei kuitenkaan voida sanoa, mihin kohtaan arvonalentumistestauksen raportointia merkitys kohdistuu. Sijoittajien kannalta olennaista olisi nimenomaan se, että herkkyysanalyysin ja siten liikearvon tulevaisuuden tulontuottamiskyvyn analyysin laatu paranisi.

Oikaisemattoman regressiomallin selitysaste nousi melko korkeaksi (0.480), mikä kertoo siitä, että mallissa oli onnistuttu valitsemaan selittäviksi tekijöiksi sellaisia ominaisuuksia, joilla voidaan olettaa olevan merkitystä raportoinnin laadulle. Regressioanalyysin selittäville tekijöille suoritetun oikaisun myötä selittävien tekijöiden tilastollinen

merkitsevyys kasvoi, ja erityisesti ulkomaalaisomistuksen merkitys raportoinnin laadulle tuli voimakkaammin esille kasvaneen kertoimen ja p-arvon myötä. Myös mallin selitysaste nousi 0.499 %:iin. Tässä kohtaa on kuitenkin muistettava, että tämän tutkimuksen näkökulmasta tutkittavana oli ainoastaan raportointivaatimusten täyttäminen, eikä raportoinnin sisältöön puututtu. Ei siis voida sanoa, että esimerkiksi yritykset, joiden ulkomaalaisomisteisuus on korkea, tuottaisivat sisällöllisesti oikeampaa raportointia, vaan kysymys on nimenomaan siitä, kuinka hyvin raportointisäännöksiä on noudatettu.

Raportointisäännösten noudattamatta jättämisellä voi olla pidempikantoisia seurauksia kuin mitä voisi heti ajatella. Mikäli puutteellisen raportoinnin seurauksena tilinpäätökset eivät täytä kaikilta liikearvon arvonalentumistestauksen raportoinnin osilta asetettuja kriteereitä, on mahdollista että tilinpäätökset eivät täytä tehtävänsä tuoda julkiseksi yritysjohton näkemyksiä liikearvon tilasta. Tällöin informaatioasymmetria kasvaa, ja on mahdollista, että yrityksen arvomuodostus ei toimi oikein. Tilinpäätöksistä olisikin ensisijaisen tärkeää voida löytää viitteitä tulevaisuuden tulonmuodostuskyvylle, ja liikearvon kohdalla tällaisia indikaattoreita voisi hakea esimerkiksi tehdyistä arvonalentumisista ja syistä näihin arvonalentumisiin, mutta ennen kaikkea liikearvolle suoritettavista herkkyysanalyyseista. Tutkimusaineistossa kaikki kohdeyritykset olivat maininneet tehtyjen arvonalentumisten osalta syyt tehtyihin arvonalentumisiin, eivätkä liiketoiminnalliset syyt liikearvojen muutoksille jääneet epäselviksi. Liitetiedoissa raportoidut herkkyysanalyysit eivät kuitenkaan toimineet indikaattoreina tuleville arvonalentumisille, vaan liikearvot oli usein arvostettu siten, että *”kohtuulliset muutokset käytetyissä parametreissa eivät johtaisi liikearvon arvonalentumisiin”*. Vaikka siis kohdeyritykset olivat noudattaneet etenkin tarkastelujakson loppupuolella raportointisäännöksiä suhteellisen hyvin, herkkyysanalyyseja ei voida pitää luotettavina yksittäisinä lähteinä tuleville arvonalentumisille. Tämä on huolestuttavaa, sillä herkkyysanalyysit toimivat ensisijaisina tiedonlähteinä liikearvo tilasta. Toisaalta tarkastelujakson aikainen taloudellinen epävakaa tilanne on voinut vaikuttaa ennustamisen vaikeuteen, ja muutama yritys mainitsi kuitenkin liikearvon olevan epävarmuuden kohteena. Herkkyysanalyyseissa käytetyt parametrit ja kattoluvut muutosparametreissa ovat kuitenkin yritysten itsensä määriteltävissä, joten taloudellisen epävakauden aikana testausparametrien tulisi heijastella taloudellista tilaa. Herkkyysanalyysien lisäksi myös muu tiedottaminen liikearvoista tilinpäätöksissä olisi sallittua, ja liikearvon erityinen

luonne huomioon ottaen myös toivottavaa. Siitä, kuinka liikearvon katsottiin osallistuvat tulontuottamisprosessiin, ei kuitenkaan ollut tilinpäätösmateriaaleissa mainintoja. Koska yksi IFRS-standardien tarkoitus on parantaa raportoitujen tietojen relevanttiutta, lisääntynyt vapaaehtoinen raportointi edesauttaisi tämän tavoitteen saavuttamista.

Sisällöllisen puutteiden lisäksi eroavaisuudet raportoinnin laadussa voivat lisäksi johtaa tilanteeseen, jossa yritysten tilinpäätökset eivät ole keskenään IFRS-standardien lähtökohtien mukaisesti vertailukelpoisia. Tässä kohtaa vertailukelpoisuudella ei tarkoiteta sitä, että yritykset olisivat noudattaneet eri säännöksiä, vaan sitä, että sääntöjen noudattamisen taso vaihtelee yhtiöittäin. Lisäksi, koska liikearvon subjektiivinen luonne mahdollistaa sen, että säännösten noudattaminen saattaa vaihdella yrityskohtaisesti, erilaiset tulkinnat saattavat johtaa arvonalentumistestauksessa erilaisiin lopputuloksiin. Koska esimerkiksi liikearvon allokointi rahavirtaa tuottaville yksiköille saattaa tarkkuustasoltaan poiketa yrityskohtaisesti, voi tarkastelu yritysten kyvyssä hyödyntää liikearvoja kärsiä. Lisäksi käytetyt estimaatit ja parametrit samojen toimialojen sisällä voivat antaa ensisijaisen tärkeää tietoa vertailtaessa yritysten toimintaa, joten on olennaista, että nämä tiedot olisi raportoitu selkeästi ja kattavasti. Tässä kohtaa vastuu tulisi ainakin osittain siirtää tilinpäätösten laatijoilta tilintarkastajille, joille tulee olla ensisijaisesti tieto siitä, mitä arvonalentumistestaukselta ja siitä raportoimiselta vaaditaan. Mikäli vaatimustaso vaihtelee tilintarkastajien mukaan, standardien laatijoiden yksi tavoite, eli tilinpäätöstietojen vertailtavuus, ei täyty. Vastuun siirtäminen tilintarkastajille ei kuitenkaan ole täysin yksiselitteinen asia. Petersen & Plenborgin (2010) mukaan yhtiöt suorittavat suurimmalta osin arvonalentumistestauksen sisäisesti, mutta osa käyttää testauksen suorittamiseen ulkoisia asiantuntijoita. Nämä asiantuntijat ovat lähes aina tilintarkastajia, jolloin kyseeseen voi tulla tilanne, jossa tilintarkastaja tarkastaa arvonalentumistestauksen, jonka konsultoinnissa hän on itse ollut mukana. Ottaen huomioon, että IFRS-standardien yksi tavoite on parantaa raportointiin liittyvää reliabiliteettia, oman työn tarkastaminen ei palvele tätä tarkoitusta. Erityisesti arvonalentumistestaukseen liittyvän subjektiivisuuden vuoksi olisi olennaista, että tarkastuksen suorittaisi puolueeton taho raportoinnin laadun ja reliabiliteetin ylläpitämisen vuoksi (kts. esim. Ahsan 2012; Lin & Hwang 2010).

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Tämän tutkimuksen tavoite oli selvittää, kuinka hyvin Helsingin pörssissä listatut yritykset ovat noudattaneet liikearvon arvonalentumistestaukselle asetettuja vaatimuksia vuosina 2007-2011, sekä tarkastella raportoinnin laadun kehittymistä ajallisesti. Lisäksi pyrittiin selvittämään yrityskohtaisten eroavaisuuksien vaikutusta raportoinnin laatuun. Kohdeyhtiöiksi valittiin tarkastelujaksolla eniten suhteellisesti liikearvoa taseissaan raportoineet 10 yritystä. Kohdeyhtiöiden raportoinnin perusteella pisteetyt tilinpäätökset muodostivat materiaalin raportoinnin laadun analysoinnille. Lisäksi pisteet toimivat tutkittavana tekijänä regressioanalyysissä, jossa pyrittiin selvittämään tekijöitä raportoinnin laadun taustalla.

Tutkimustulosten mukaan liikearvon arvonalentumistestauksesta raportointi ei täysin noudata sille IFRS-standardeissa asetettuja vaatimuksia. Erityisesti testauksessa käytettyjen parametrien muutokset sekä syyt muutosten takana eivät ole kattavasti raportoituna. Lisäksi malleissa käytetyt verotekijät (luvut ennen vai jälkeen veroja) on usein jätetty mainitsematta. Pisteindeksillä mitatun raportoinnin laadun voitiin kuitenkin havaita parantuneen tarkastelujakson alusta vuoteen 2011 mennessä. Vuoden 2009 jälkeen raportoinnin laadun paraneminen on kuitenkin hidastunut. Tarkempia syitä laadun parantumiselle ei kuitenkaan voida antaa, mutta esimerkiksi kasvaneella raportointikokemuksella sekä tilinpäätösten käyttäjien raportointivaatimuksilla voidaan olettaa olleen vaikutusta. Tätä näkemystä tukee tutkimusmateriaalilla suoritettun regressioanalyysin tulokset, joiden mukaan raportointivuodella, yrityksen ulkomaalaisomisteisuudella sekä kannattavuudella on merkitystä raportoinnin laadulle. Tilastollisesti erittäin merkitseviä ($p < 0.01$) tekijöitä olivat raportointivuosi sekä yrityksen ulkomaalaisomisteisuus. Lisäksi tilastollisesti merkitsevä ($p < 0.05$) oli kannattavuus, joka sai negatiivisen regressiokertoimen. Tämän tutkimustuloksen myötä voidaan sanoa, että raportoinnin voidaan katsoa paranevan ajallisen kehityksen myötä. Tulos on huomionarvoinen erityisesti siitä syystä, että se kertoo kuinka säännösmuutokset voivat vaikuttaa tilinpäätösten laatuun vuosia muutosten soveltamisen aloittamisen jälkeen. Tarkempi tutkimus voisi antaa lisätietoa siitä, johtuuko ajallinen kehitys esimerkiksi siitä, että säännöksiä on opittu paremmin noudattamaan, vai siitä että ohjeistusta on tarkennettu. Lisäksi taustalla saattaa olla myös se, että tilintarkastajat ovat vaatineet tarkempaa

raportointia. Ilman tarkempaa tutkimusta taustatekijöiden pohdinta on kuitenkin pelkästään spekulatiivista, eikä syistä voida päästä tarkempaan lopputulokseen.

Ottaen huomioon liikearvon konkreettisen olemassaolon puutteen sekä liikearvon arvostukseen ja arvonalentumistestaukseen liittyvän subjektiivisen arvioinnin määrän, tutkimustulokset puhuvat sen puolesta, että jatkossa raportoinnin laatuun on syytä kiinnittää tarkempaa huomiota. Liikearvon arvonalentumisherkkyydestä kertoo ensisijaisesti liikearvolle suoritettu arvonalentumistestaus. Aiemman tutkimuksen perusteella (Hayn & Hughes, 2006; Gu & Lev, 2011) yrityskaupan ominaisuuksilla voi olla merkitystä ennustettaessa mahdollisia tulevia arvonalentumisia. Tässä kohtaa olisikin ehkä syytä kiinnittää enemmän huomioita herkkyyksanalyysien lisäksi (ja herkkyyksanalyysien selkeänä perustana) siihen, että segmenttiraportoinnissa panostettaisiin hankittujen liiketoimintojen toimintaan ja tulevaisuuden näkymiin. Liikearvo muodosti huomattavan osan kohdeyhtiöiden taseesta, eikä raportointimääräyksiä ollut silti noudatettu kaikilta olennaisilta osilta. Puutteita sisällöllisen kattavuuden osalta voitiin ehkä tilinpäätösten yleinen laajuus sekä tilintarkastajien aikarajoitteet huomioiden odottaakin havaittavan, mutta huomionarvoista oli se, että kaikki yhtiöt eivät olleet edes raportoineet vaadittuja elementtejä. Tämä herättää kysymyksen siitä, missä kohtaa on tarkoituksenmukaista kyseenalaistaa arvonalentumistestauksesta raportointi, ja mikäli raportoinnin voidaan katsoa olleen puutteellista, voidaanko taustalla suoritettujen arvonalentumistestausten tuloksiin luottaa. Lisäksi kysymykseen voi tulla tilanne, jossa tilinpäätökset eivät ole tiedoiltaan vertailukelpoisia, sillä osalla yrityksistä puutteelliseen raportointiin ei ole puututtu. Tilintarkastajilla on tärkeä ja olennainen rooli varmistaa, että kaikkia raportointivaatimuksia on noudatettu, mutta lisäksi myös huomioida että raportoidut tiedot ovat informatiivisia sekä kattavia.

Huomionarvoista tutkimustuloksissa on erityisesti se, että vaikka keskimäärin raportoinnin laatu on parantunut, tiettyjen raportointielementtien (kasvuprosentti, muutokset parametreissa, syyt muutoksiin) noudattamisen ei voida katsoa parantuneen ajan myötä. Tässä kohtaa olisi mielenkiintoista saada lisätietoa siitä, miksei puutteellisiin tietoihin ole puututtu.

Kuten muillakin tutkimuksilla, myös tällä tutkimuksella on omat rajoituksensa. Kohdeyhtiöt on valittu niiden raportoiman liikearvon suhteellisen osuuden mukaan, ja on

siten mahdollista, että otos ei vastaa populaatiotaan. Satunnaisotannalla olisi mahdollisesti voitu saada paremmin edustava aineisto, mutta tutkimuksen näkökulmasta oli olennaista valita kohdeyhtiöt, joilla liikearvo muodostaa olennaisen osan taseesta. Tällä pyrittiin varmistamaan se, ettei liikearvoa voitaisi käsittää epäolennaisena tase-eränä, ja siten sivuuttaa mahdollisesti puutteellinen raportointi arvonalentumistestauksesta epäolennaisuuteen nojaten. Otoksen muodostuksen lisäksi on mahdollista, että regressiomallissa käytetyt selittävät tekijät eivät ole olennaisia selittämään pisteindeksin muutoksia. Toisaalta havaintojen pieni lukumäärä asettaa rajoituksensa mallissa käytettävien muuttujien lukumäärälle. Myös pisteindeksin laskennassa käytetty subjektiivinen näkemys raportoinnin laadusta voi aiheuttaa vääristymiä pisteindekseihin. Toisaalta pisteytysperusteet oli asetettu selkeiksi siitä syystä, että harkinnanvaraisuudelle ei jäisi turhaan tilaa.

Tulevissa tutkimuksissa samansisältöisen tutkimuksen suorittaminen laajemmalla aineistolla voisi tuoda lisää tietoa yrityskohtaisista tekijöistä, joiden voidaan katsoa vaikuttavan raportoinnin laatuun. Erityisesti ulkomaalaisomistuksen merkitystä tilinpäätösraportoinnin laadulle voisi selvittää tarkemmin. Lisäksi olisi mielenkiintoista saada yrityksiltä itseltään selvityksiä siihen, miksi tietyt raportointielementit ovat vuodesta toiseen olleet puutteellisia. Tämä mahdollistaisi varmasti tilinpäätösten laatijoiden kattavamman analyysin nykyisistä säännöksistä, sekä auttaisi tilinpäätösten käyttäjiä ymmärtämään arvonalentumistestauksen roolia tilinpäätöksissä, ja siten selventäisi liikearvon merkitystä tuloksenmuodostuksessa yrityskohtaisesti. Tarkastelua voisi myös laajentaa koskevaan eri tase-eriä, ja vertaamaan tämän jälkeen eri erien raportoinnin laatua.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet

- Ahsan, H. (2012). "Non-Audit Service Fees and Financial Reporting Quality: A Meta-Analysis". *ABACUS*. 2012. Vol. 48. No. 2. p. 214-248.
- Baban, S.M.J. (2009). "*The Journey from Pondering to Publishing*". UWI Press. pISBN 9789768125903
- Ball, R., Jayaraman, S., Shivakumar, L. (2012). "Audited Financial Reporting and Voluntary Disclosure as Complements: A test of the Confirmation Hypotheses". *Journal of Accounting and Economics*, Volume 53, Issues 1-2, February-April 2012, p. 136-166.
- Barth, E. M., Landsman, W. R., Lang, M. H. (2008). "International Accounting Standards and Accounting Quality". *Journal of Accounting Research*. 2008. Vol. 46. Issue 3. p. 467-498.
- Beatty, A., Weber, J. (2006). "Accounting Discretion in Fair Value Estimates: An Examination of SFAS 142 Goodwill Impairments". *Journal of Accounting Research*. May 2006, Vol. 44 Issue 2. p. 257-288.
- Bens, D. A., Heltzer, W., Segal, B. (2011). "The Information Content of Goodwill Impairments and the Adoption of SFAS 142". *Journal of Accounting, Auditing & Finance*. 2011. 26(3). p. 527-555.
- Boulerne, S., Sahut, J-M. (2010). "Les normes IFRS ont-elles amélioré le contenu informationnel des actifs incorporels? : le cas des entreprises françaises cotées". *Revue Comptabilité - Contrôle – Audit*. 2010. Vol. 1, p. 7-32.
- Bova, F., Pereira, R. (2012). "The Determinants and Consequences of Heterogeneous IFRS Compliance Levels Following Mandatory IFRS Adoption: Evidence from a

- Developing Country”. *Journal of International Accounting Research*. Vol. 11. No. 1. 2012 . p. 83-111.
- Callao, S., Jarne, J.I. (2010). “Have IFRS Affected Earnings Management in the European Union?”. *Accounting in Europe*. 2010. Vol. 7. No. 2. 159-189.
- Carlin, T.M., Finch, N. (2011). “Goodwill Impairment Testing Under IFRS: a False Impossible Shore?”. *Pacific Accounting Review*, Vol. 23, Iss. 3, pp. 368-392.
- Carlin, T.M., Finch, N. (2009), “Goodwill Accounting in Malaysia and the Transition to IFRS - A Compliance Assessment of Large First Year Adopters”. *Journal of Financial Reporting & Accounting*. 2009. Vol 7. No. 1. 75-104.
- Comiskey, E., Mulford, C. W. (2010). “Goodwill, Triggering Events, and Impairment Accounting”. *Managerial Finance*. Vol. 36. Issue 9. p. 746-767.
- Gu, F., Lev, B. (2011). “Overprices Shares, Ill-Advised Acquisitions, and Goodwill Impairment”. *The Accounting Review*. Vol. 86. No. 6. p. 1995-2022.
- Hamberg, M., Paananen, M., Novak, J. (2011). ”The Adoption of IFRS 3: The Effects of Managerial Discretion and Stock Market Reactions”. *European Accounting Review*. Vol. 20, No. 2, 2011. p. 263-288.
- Hayn, C., Hughes, P. J. (2006). “Leading Indicators of Goodwill Impairment”. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*. Vol. 21. Issue 3. 2006. p. 223-265.
- Hodgdon, C., Tondkar, R. H., Adhikari, A., Harless, D. W. (2009). ”Compliance with International Financial Reporting Standards and Auditor Choice: New Evidence on the Importance of the Statutory Audit”. *The International Journal of Accounting*. March 2009. Vol. 44. Issue 1. p. 33-55.
- Horton, J., Serafeim, G. (2010). “Market reaction to and valuation of IFRS reconciliation adjustments: first evidence from the UK”. *Review of Accounting Studies*. 2010. 15:725-751.
- Jaffar, R., Jamaludin, S., Abdul Rahmna, M. E. C. (2007). “Determinant Factors Affecting Quality in Annual Report of Malaysian Companies”. *Malaysian Accounting Review*. 2007. Vol. 6. Issue 2. p. 19-42.

- Jarva, H. (2009). "Do Firms Manage Fair Value Estimates? An Examination of SFAS 142 Goodwill Impairments". *Journal of Business Finance and Accounting*. 36(9) & (10). 11-12/2009. p. 1059-1086.
- Juhmani, O.I.H. (2012). "Factors Influencing the Extent of Corporate Compliance with IFRS: Evidence From Companies Listed in Bahrain Stock Exchange". *Journal of International Business and Economics*. 2012. Volume 12. Issue 2. p. 67-79.
- Kim, Y., Seok Park, M., Wier, B. (2012). "Is Earnings Quality Associated with Corporate Social Responsibility?". *The Accounting Review*. Vol. 87. No. 3. 2012. p.761-796.
- Krishnan, J., Wen, Y., Zhao, W. (2011). "Legal Expertise on Corporate Audit Committees and Financial Reporting Quality". *The Accounting Review*. Vol. 86. No. 6. 2011. p. 2099-2130.
- Li, Z., Shroff, P.K., Venkataraman, R., Zhang, I.X. (2011). "Causes and Consequences of Goodwill Impairment Losses". *Review of Accounting Studies*. Vol. 16. p. 745-778.
- Lin, J.W., Hwang, M.I. (2010). "Audit Quality, Corporate Governance, and Earnings Management: A Meta-Analysis". *International Journal of Auditing*. March 2010. 14. p. 57-77.
- Liu, C., Yao, L. J., Hu, N., Liu, L. (2011). "The Impact of IFRS on Accounting Quality in a Regulated Market: An Empirical Study of China". *Journal of Accounting, Auditing & Finance*. 26(4), p. 659-676.
- Nagy, A.L., (2010). "Section 404 Compliance and Financial Reporting Quality". *Accounting Horizons*. Vol. 24. No. 3. 2010. p. 441-454.
- Ojala, H. (2007). "The Value Relevance of Accounting Goodwill – Does the Abandonment of Systematic Amortization Make Sense to Investors". *Liiketaloudellinen Aikakauskirja (The Finnish Journal of Business Economics)*. 1/07. p. 9-34.

- Paananen, M. (2008). "Fair Value Accounting for Goodwill under IFRS: An Exploratory Study of the Comparability in France, Germany, and the United Kingdom". Working paper. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1275803. Ssrn 1275803.
- Petersen, C., Plenborg, T. (2010). "How Do Firms Implement Impairment Tests of Goodwill". *A Journal of Accounting, Finance and Business Studies ABACUS*. 2010. Vol. 46, No. 4. p. 419-446.
- Rahman, A., Yammeesri, J., Perera, H. (2010). "Financial Reporting Quality in International Settings: A Comparative Study of the USA, Japan, Thailand, France and Germany". *The International Journal of Accounting*. 45. 2010. p. 1-34.
- Saastamoinen, J., Pajunen, K. (2012). "Goodwill Impairment Losses as Managerial Choices". Working paper. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2000690. Ssrn 2000690
- Schultze, W., Weiler, A. (2010). "Goodwill Accounting and Performance Measurement". *Managerial Finance*. 2010. Vol. 36 No. 9. p. 768-784.
- Sun, J., Cahan, S. F., Emanuel, D. (2011). "How Would the Mandatory Adoption of IFRS Affect the Earnings Quality of U.S. Firms? Evidence from Cross-Listed Firms in the U.S.". *Accounting Horizons*. Vol. 25. No. 4. 2011. p. 837-860.
- Wyatt, A. (2005). "Accounting Recognition of Intangible Assets: Theory and Evidence on Economic Determinants". *The Accounting Review*. Vol. 80. No. 3. p. 967-1003.

Internet-lähteet

IFRS-tilinpäätösvalvonnan eräitä havaintoja vuonna 2011. Finanssivalvonta.

http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Listayhtiolle/IFRS/Julkaisut/Documents/Muut_IFRS-valvontahavainnot_2011.pdf

”Exposure Draft of An Improved Conceptual Framework for Financial Reporting”. IASB.

May 2008. http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/464C50D6-00FD-4BE7-A6FF-1BEAD353CD97/0/conceptual_framework_exposure_draft.pdf

”The European Goodwill Impairment Study 2011-2012”. Houlihan Lokey, Inc. 2011.

<http://www.scribd.com/doc/69151466/The-European-Goodwill-Impairment-Study-2011-2012>

”Impairment Accounting - The Basics of IAS 36 Impairment of Assets”. Ernst & Young, EYGM Limited (2010).

[http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Impairment_accounting_IAS_36/\\$FILE/Impairment_accounting_IAS_36.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Impairment_accounting_IAS_36/$FILE/Impairment_accounting_IAS_36.pdf)

Normilähteet

IAS 36: *Impairment of Assets*

IFRS 3: *Business Combinations*

LIITTEET

LIITE 1: KOHDEYHTIÖIDEN TOIMIALALISTAUS		
Yhtiö	NACE Rev. 2 koodi	Selite
A	5829	Muu ohjelmistojen kustantaminen
B	6209	Muu laitteisto- ja tietotekninen palvelutoiminta
C	6190	Muut televiestintäpalvelut
D	2822	Nosto- ja siirtolaitteiden valmistus
E	6201	Ohjelmistojen suunnittelu ja valmistus
F	1811	Sanomalehtien painaminen
G	5829	Muu ohjelmistojen kustantaminen
H	4719	Muu vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä
I	5814	Aikakauslehtien ja harvemmin ilmestyvien sanomalehtien kustantaminen
J	6209	Muu laitteisto- ja tietotekninen palvelutoiminta
